

Не улаемай!

neuletai.office@gmail.com

№154 [183] 2022

www.neuletai.org.ua

Зима наближається, а разом із нею публікується крайній в цьому році випуск газети «Не улетай!».

Зазвичай наприкінці року на цій шпальті ми – автори та члени редколегії – пишемо вітання з майбутнім новим роком. Але сьогодні будь-яке святкове звернення можна охарактеризувати одним єдиним побажанням – «мирного неба над головою!».

Тому ми вирішили цього разу торкнутися більш особистої теми, – «що таке дім?». Тож, ділимося з вами тим, що таке дім саме для нас:

«Для мене і раніше дім був особливим місцем, а не просто чотирма стінами. Йому я довіряла всі свої таємниці, він був свідком моїх тріумфів і невдач. Щоб зі мною не сталося, я знала, що вдома мені одразу стане легше, ніби дім візьме на себе частину моїх клопотів і турбот. А тепер, з початку повномасштабної війни, і поготів. Ми разом пережили бомбардування і обстріли ракетами, бачили холодний блиск нерозірваних снарядів поблизу вхідних дверей... Ми з моїм домом – підранки, та вірю, що все загоїться, коли я повернуся додому. Зараз для мене дім – ще й символ нашої Перемоги над підступним ворогом, бо тільки після неї я зможу бути вдома».

Наталія БАБЕНКО,
голова редакторка журналу
«Подорожник»

«Дім мій – це скринька спогадів.

Я уявляю себе у Маріуполі, десь зразка 2006-го, тоді мій мозок ще не був хімічно отруєним.

Дім – це там, де не страшно збожеволіти. Де на шалену усмішку на похмурій алеї дадуть відповідь дружнім потисканням рук. Мій дім знаходиться в одному місці і відразу в кількох. Притон у мого друга, квартира подружки, філософські діалоги на кухні, ранковий світанок над будинками.

Дім – це моя пам'ять, величезне сховище фрагментів життя у місті Маріуполі, вони цвітуть, убиваючи тугу.

Варто заплющити очі, як я чую скрип дверей, і гуркіт каструль на спільній кухні в комунальній квартирі. Чую, як мій батько пихкає у передпокої. Як скрипить клен на полі біля покинутого магазину. Зараз цього немає, зараз там тільки попіл.

Дім мій – це скринька спогадів».

Артем МАРАПЕНКО,
постійний автор рубрики
«Записки психонавта»

«Для мене дім – це множина. Є рідний дім – де народився, провів дитинство, був природно щасливим. Його вже давно продано іншим людям, але я й досі вважаю його своїм, рідним, тримаю з ним зв'язок через сновидіння, через пам'ять, раз-два на рік відвідую Батьківщину. А є дім, де я живу зараз. Тут мій особистий життєвий простір, тут я відчуваю безпеку, можу по-справжньому розслабитися і, навпаки, концентруватися. Тут я відновлюю сили. Банально, але це «Мій дім – моя фортеця». Ще є дім як стан душі, як refuge, цей дім завжди зі мною, це можливість сховатися, автономізуватися, увійти в себе. Всі ж чули і знають дитячу приказку «Хоп! Я в доміку». Цей вислів супроводжується складанням рук у формі даху над головою. Це стан людини, у якому вона активує режим самодостатності.

Я розумію, що у людей, які втратили дім через війну, зовсім інше відчуття дому і це біль, який я не можу відчувати. І я не знаю, як зміниться моє відчуття дому,

КРАЩЕ ДОМУ СВОГО НЕМАЄ НІЧОГО!

якщо в мій дім «прилетить». Але поки що у мене так: дім – це моя стабільність».

Анатолій ВОЛИК,
головний редактор нашої
дружньої газети «Біла Альтанка»

Краще і ближче дому свого на світі немає нічого. Дім – це те за що ми боре-мося кожен день. Кожен з нас має своє власне розуміння і відчуття дому, але, на нашу думку, всі ми сходимося на тому, що це, в першу чергу, щось рідне і тепле.

Щось, що ми готові без жодних роздумів захищати.

Нам було б дуже цікаво почути, що таке дім для вас, дорогі читачі. Пишіть на нашу пошту, facebook та telegram ваші думки на цю тему.

До зустрічі у Новому Році!

Бережіть свій дім! Мирного неба над головою!

З повагою
та найкращими побажаннями
Редакція газети «Не улетай!»

Газета «Не улетай!» звернена до тих, хто тією чи іншою мірою має відношення до проблеми наркотиків. А на сьогоднішній день, це – КОЖЕН.

Насамперед, – це той, кого проблема вже торкнулася. І той, чиї друзі чи родичі вживають наркотики. І той, хто шукає зворотну дорогу через замісну терапію та програми зниження шкоди.

Це той, хто за обов'язком служби стикається з людьми, які вживають наркотики.

Або той, кого просто розбирають цікавість і жага нових відчуттів.

КОЖЕН має право на об'єктивну та достовірну інформацію. І наше завдання – надати доступ до неї.

Практичні поради, цифри статистики, історії та розповіді людей, які знають проблему зсередини – все це можна знайти на сторінках газети «Не улетай!».

А ще КОЖЕН має право знати, що наркозалежність – це не вирок. Кожен може знайти вихід, іншу дорогу. Дорогу справжнього життя.

P.S. Наша редакція абсолютно відкрита для спілкування, співпраці, конструктивного діалогу та зворотного зв'язку. Тому якщо у вас є історії, якими ви хотіли б поділитися, цікава інформація або особлива точка зору – напишіть нам на neuletai.office@gmail.com

З повагою
редакція газети «Не улетай!»

Якщо, що писати, можна сюди:

СОЦІАЛЬНА РЕКЛАМА

help24.org.ua: Альянс запустив безкоштовні онлайн консультації з питань здоров'я

Чи потрапляли ви у ситуацію, коли кон-че потрібна консультація з питань здоров'я, а можливості відвідати лікарню немає? На щастя, світ змінюється, і діджиталізація проникла у кожну сферу життя. Наразі багато послуг доступні онлайн, сфера здоров'я – не виняток.

Сайт help24.org.ua розроблявся Альянсом громадського здоров'я як ресурс корисної інформації для пацієнтів з ключових груп, які отримують послуги, пов'язані з ВІЛ-інфекцією. Головною перлиною сайту є рейтинг медичних закладів та лікарів, завдяки якому пацієнти можуть зважено приймати рішення, до якого закладу або лікаря звернутися.

Консультації експертів щодо питань здоров'я та психологічних проблем можна отримати онлайн, до того ж – безкоштовно.

Кожний охочий може пройти реєстрацію та записатися на прийом у будь-який зручний час. Для підтримки користувачів та допомоги у режимі реального часу створено онлайн чат. При виникненні будь-яких питань звертайтеся в онлайн чат до наших адміністраторів.

До зустрічі на сайті
www.help24.org.ua

З самого початку війни Одеський благодійний фонд «Шлях до дому» надає всебічну допомогу біженцям та тимчасово переміщеним громадянам, які постраждали через російську агресію. До проєктів Фонду звернулося багато наших співгромадян із різних цільових груп населення, які поділилися своїми проблемами, страхами, переживаннями та ситуаціями, що сталися з ними там, у рідних українських містах, селах та селищах, що перебувають під тимчасовою окупацією. У цьому матеріалі я поділюсь деякими з історій найбільш уразливих цільових груп українців.

Право на вільний доступ до лікування, право на збереження честі та гідності, а також право на життя неодноразово порушувалися як на тимчасово окупованих територіях України, так і на підконтрольній території щодо ВІЛ-позитивних громадян та пацієнтів Програми замісної підтримуючої терапії через відсутність препаратів АРТ та ЗПТ, перебої чи повне припинення поставок та відсутності у громадян будь-яких документів.

Окрім бар'єрів та обмежень, з якими зіткнулися клієнти в умовах введеного воєнного стану, були зафіксовані випадки військових злочинів з боку окупантів – російських військових.

Щодо нинішнього становища та дотримання прав українських громадян на тимчасово окупованих територіях, то ситуація патова і не піддається жодному поясненню. Я назвав би звірства окупантів відвертим геноцидом українського народу в ХХІ столітті, про що свідчить безліч документальних доказів, і кожне звільнене Збройними Силами України село відкриває для нас нову сторінку Бабиного Яру.

Військові злочини, скоєні російськими військовими в Україні щодо представників ключових спільнот, можна розділити за двома типами згідно з міжнародно-правовою кваліфікацією:

- Серйозні порушення Женевських конвенцій 1949 року, саме:
 - замах на вбивство під час обстрілу;
 - тортури та нелюдське поводження;
 - умисне заподіяння сильних страждань та шкоду здоров'ю.
- Інші порушення законів та звичаїв війни, а саме:
 - навмисні напади на окремих цивільних осіб, які не беруть безпосередньої участі у військових діях;
 - зазіхання на людську гідність, зокрема образливе та принизливе ставлення;
 - зґвалтування;
 - умисне створення умов для голодування цивільного населення, як метод ведення війни шляхом позбавлення його речей, необхідних для виживання, включаючи умисну перешкоду постачанню допомоги.

З 24 лютого 2022 року ситуація з порушенням прав людей, які вживають наркотики ін'єкційно (ЛВНІ), пацієнтів програм ЗПТ, людей, які живуть з ВІЛ (ЛЖВ), людей, хворих на різні форми туберкульозу, секс-працівників, чоловіків, які мають секс із чоловіками (ЧСЧ) та інших груп ризику значно погіршилося.

«Ми з дружиною приїхали до ще підконтрольного Херсона з Луганської області вночі у стані п'ятиденного «кумару». Там, вдома, програмний метадон перестали видавати вже давно. Приїхали без документів, бо ті згоріли разом із усім нашим майном. Вранці звернулися до сайту Програми ЗПТ, але без документів препарат отримати не змогли. Довелося знову повертатися до «вуличного», інакше життя на той момент перетворилося би на справжнє пекло. Нашого спільного знайомого у Луганську затримали із програмним метадоном російські військові, хоча всі необхідні документи у нього були при собі, його посадили».

Костя та Олена, пацієнти Програми ЗПТ.

І це не поодинокі історія. Схожа ситуація із відсутністю АРТ для ВІЛ-позитивних на тимчасово окупованих територіях, а також відсутністю можливості госпіталізації та належного лікування.

«Ми з тієї частини Харківської області, що (була, на момент написання статті – від редакції) підконтрольна росіянам. Брат Сергій почав скаржитися на різке погіршення здоров'я, інфекціоніст провів огляд і виніс попередній діагноз – менінгоенцефаліт. Потрібна була госпіталізація. Але через те, що всі лікарні заповнили пораненими росіянами, і вони в пріоритеті, нам було відмовлено в лікуванні. За кілька тижнів брата не стало».
Ольга, сестра ВІЛ-позитивного Сергія.

ПРАВОВІ БОЙОВІ

Також особисту історію розповіла і секспрацівниця, яку побили, а потім зґвалтували окупанти. Інна розповіла, що подібні випадки з її колежанками трапляються щодня – її робота на тимчасово окупованих територіях стала небезпечною для життя.

Щодо чоловіків, які мають секс із чоловіками, – ситуація з грубим порушенням їх прав та безпекою на тимчасово окупованих територіях жахлива.

«Я – відкритий гей із Херсона. Окупанти постійно зупиняли мене на вулиці вдень, перевіряли документи, кидали на мою адресу образливі жарти і казали, щоб я їм більше не попадався. Я вийшов за продуктами, мене знову зупинили нібито для перевірки документів, посадили у службовий автомобіль, вивезли за місто і залишили на трасі, сказавши, що такі як я їм у новій росії не потрібні і наступна зустріч стане для мене останньою. Я зібрав речі та ввечері поїхав до Одеси».

Ілля, гей.

Щодо дотримання прав по всій території України, влітку цього року системою REAct Project спільно з МБФ «Альянс громадського здоров'я» було завершено велике рандомізоване дослідження про дотримання прав людини та вразливість цільових груп населення. Ці дослідження також підтвердили малорадісну картину. Тож, чиї права порушувалися найчастіше:

- 24% – пацієнти Програм ЗПТ;
- 21% – люди, які живуть із ВІЛ;
- 16% – люди, які хворіють на туберкульоз;
- 13% – споживачі наркотиків ін'єкційним шляхом;
- 7% – чоловіки, які мають секс із чоловіками;
- 7% – біженці/тимчасово переміщені громадяни;
- 5% – секс-працівники/працівниці;
- 3% – колишні ув'язнені;
- 2% – засуджені у місцях позбавлення волі;
- 1% – трансгендерні;
- 1% – люди без певного місця проживання.

«Я – одеситка, зараз стати пацієнтом Програми ЗПТ в Одесі не можу, оскільки нових людей із місцевих не приймають. З нових приймають лише біженців та переселенців».

Ірина, споживач «вуличного» метадону.

Щодо нинішнього рівня правопорушень на непідконтрольних анексованих територіях України, прогнози, на жаль, невтішні.

Люди, які вживають ін'єкційні наркотики, стикалися з випадками відмови у наданні їм притулку, отриманні медичних послуг за їх новим місцезнаходженням у більш безпечних регіонах. Фіксувалися поодинокі випадки затримання та переслідування поліцією під час пошуку наркотиків, при цьому поліцією застосовувалася фізична сила.

Чоловіки, які мають секс із чоловіками, та транслюди, зіткнулися з дискримінаційним ставленням, випадками примусового виселення з тимчасового притулку, фізичним насильством під час перебування в евакуації на тлі збільшення агресії та зменшення толерантності у суспільстві через військові дії. Така дискримінація впливає на можливість вирішення значних питань, зокрема, пов'язаних із особистою безпекою.

Секс-працівниці, рятуючись від війни та шукаючи захисту в більш безпечних регіонах, через стигму стикалися з перешкодами в отриманні гуманітарної допомоги, проживанні у притулку через свою приналежність до цієї ключової спільноти, можливості заробітку секс-працею в новому регіоні, проявами емоційного та фізичного насильства. Статус внутрішньо переміщеної особи додав ще більшої вразливості представницям цієї групи ризику, позбавляючи можливостей захисту власних прав.

Російська агресія, крім військових злочинів проти представників ключових спільнот, негативно вплинула на забезпечення їх прав на отримання належного лікування за станом здоров'я, отримання соціальних та інших послуг, можливості захистити свої права у випадках стигми та дискримінації.

Найчастішими бар'єрами стали:

- Відсутність у громадян медичних довідок/карток, особистих документів, які громадяни залишили, рятуючись від війни, або втратили при пошкодженні їхнього житла, створює значні перешкоди в отриманні послуг такими клієнтами в регіонах, куди вони переїхали.
- Обмеження в роботі державних структур, функціонування державних реєстрів, а на тимчасово окупованих територіях України – повна зупинка їх роботи, унеможлиблює отримання клієнтами деяких послуг, таких як відновлення документів, отримання притулку тощо.
- Вимушений від'їзд медичного персоналу за кордон або в інші регіони України, зумовив нестачу фахівців на місцях, що також унеможлиблює отримання медичних послуг ключовими спільнотами. Вузькопрофільних фахівців критично не вистачає.
- Збільшення чисельності вимушених тимчасово переміщених громадян між областями вплинуло на терміни отримання клієнтами послуг, а також якість та повноту таких послуг. Часто клієнти мають труднощі з отриманням медичних послуг у такому ж обсязі, як отримували до свого переїзду в інше місто чи регіон.
- Через зміну місцезнаходження окремих представників державних структур, працівників НУО та правозахисних організацій є перешкоди у перенаправленні до них клієнтів.
- Через зміну пріоритетних потреб клієнтів, таких як харчування, житло, ліки, клієнти мало звертаються для захисту своїх прав загалом.

З моменту запровадження військового стану механізми контролю та моніторингу дотримання прав людини на підконтрольній території пішли на другий план, як і самі права, хоча влада і намагається вносити оперативні зміни до процедур ідентифікації громадян, відновлення документів, видачі довідок, закупівель медпрепаратів АРТ та ЗПТ.

Бюрократія, недосконалість системи, високий рівень міграції та вартість документів все ж таки створюють благотворний ґрунт для недотримання прав українців на тлі інфляції, дефіциту робочих місць і, найчастіше, відсутності необхідних коштів у біженців.

Ситуацію, що склалася з недотриманням прав, я хотів би назвати форс-мажором національного рівня в правовому полі, адже становище, в якому опинилася вся Україна, абсолютно непередбачуване, такого сценарію мало хто міг очікувати. Це своєрідне випробування демократичного вектору розвитку України, яке, я певен, ми витримаємо разом.

**Генріх РЕПП,
юрист ОБФ «Шлях до дому»**

Ранок. Осінь. Через якихось два місяці почнеться новий рік. А поки що холодний осінній вітер зриває з голови капюшон, куйовдить волосся і гадки не має, як я довго робила зачіску! Що сьогодні вкрай важливий день, і виглядати потрібно на всі сто відсотків. Йому все одно. Вітер зашелестів листям на землі та перемістився поближче до під'їзду, де на лавочці сиділи три бабці – гордість і енциклопедія нашого дому.

– Дивіться, то наша Карина пішла? І куди так рано?

– Куди-куди... на точку. Свому милому наркоту добувати. От же попала дівчина... Шкода її. – відповіла найстарша з них, баба Галя.

– Кого ти жалієш? Та вони обоє однакові. Такі молоді, здорові, працювати не хочуть, відповідальності нести не хочуть. Тільки жити в кайф – от і все, що їм потрібно.

– А звідки ж вони гроші беруть?

– Ну... Мабуть, крадуть.

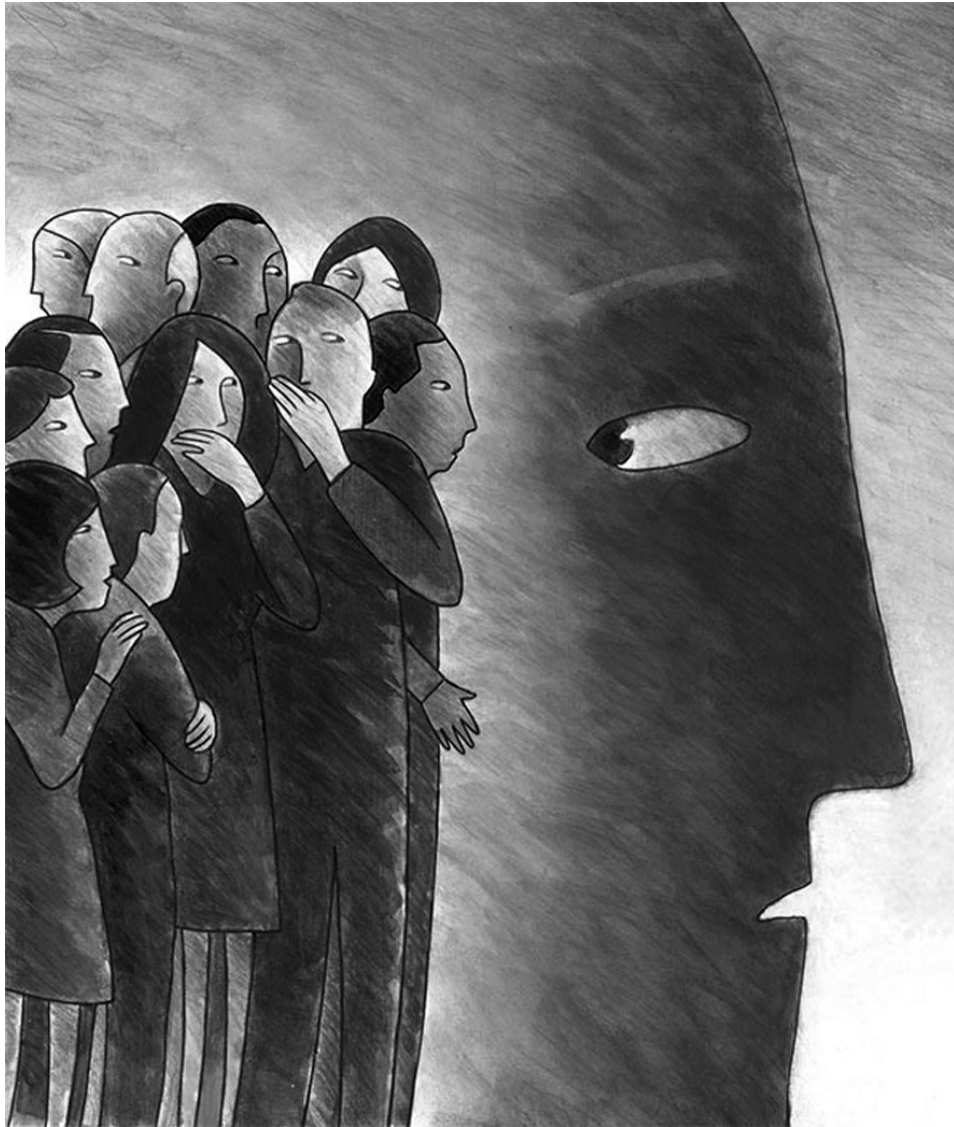
– Ні, ти не права, сусідко. Я Карину знаю, вона хороша людина. І працювала все життя, і нас поважає. Завжди привітається, допоможе сумку донести до квартири. Може, не пощастило їй по життю, чи не ту людину вибрала.

– Час покаже. – філософськи відмітила третя бабуса.

Я поспішала на співбесіду – першу за три місяці. Так, через війну ми втратили роботу, як і добра половина українців. Перед цим був довгий пошук вакансій, купа дзвінків та розчарувань. Ще б пак, адже, так би мовити, «конкурс» на вакантне місце – від п'ятдесяти осіб. Максимум, який я зустрічала – вісімдесят сім! І це найпростіші, найменш оплачувані посади! Люди добрі, що коїться? Ми з чоловіком знаходимося на платній програмі замісної терапії, тому не можемо дозволити собі не працювати. Але де? Що зараз дві вищі освіти та купа різного досвіду? «Фтопку» – виражаючись популярною раніше інтернет-мовою. А скільки таких – залежних від замісної терапії людей, які не можуть похвалитись багатирським здоров'ям, залишилося на «узбіччі життя»? Наші, так би мовити, професійні «болячки» – варикоз, тромбофлебії, трофічні виразки та багато чого іншого, не дозволяють влаштуватись на найпростішу роботу, яка вимагає фізичної сили та витривалості. Може, мені сьогодні пощастить.

Згадала одну з минулих своїх робіт. Неприємні спогади. І чому так все влаштувало, що тільки набивши шишок ми вчимося цінувати те, що маємо? Був період у житті... Здавалось, мене гнали звідусіль. Мені намагались втлумачити, що я ненадійна, безсовісна. Що я сама повинна встати на загальних зборах і сказати: дорогі колеги, вибачте мене за те, що я вже п'ять років займаю чуже місце. Я рада, що ви зуміли розтопити моє серце, що розбудили мою совість, а тому – я звільняюсь! Дякую, що так довго терпіли мою нікчемність! За цим покидаю це благословенне місце назавжди. І тут виникає логічне питання: а хто робив свою роботу п'ять з половиною років?

Думаєте, це жарт? Аж нітрохи. Мені радили зробити саме так, та я не зробила. Що не завадило їм мене звільнити. За що? Та... Дізналися, що я знаходжусь на замісній терапії. Вона тоді ще тільки набирала оберти, була всього одна платна клініка, тому люди вважали все те наркоманією. Толерантність? Ні, не чули... А я так хотіла підтримки! Простого людяного ставлення. Я не зробила роботу? Добре, нехай той, хто зробив її за мене, отримає відповідну частину моєї зарплатні. Та цього їм здалося мало. Почався тотальний пресинг всього колективу. Тільки лінивий не сунув носа в мої «обов'язки», та не виказував свою думку. Вони коршунами кружляли навколо мене,

страшно не стало. Тільки в голові глибоко закігтілась думка, що я займаю чуже місце. Що є якась нещасна людина, яка через ВІЛ-статус боїться вийти з дому, боїться контактувати з людьми, щоб нікого не заразити... Сидить без роботи, грошей і чекає смерті. Як я потім дізналась, таких людей дуже багато... (принаймні було у далеких двохтисячних роках). А я? Здорова дівка, кров з молоком, можу піти на будь-яку іншу роботу, а я сиджу тут і позбавляю останньої надії якусь людину. А думки – вони ж матеріальні. Тому так склалося, що я звільнилась.

І треба ж було прокинутись тій старій халепі з наркотиками! Соромно згадувати, та був в житті такий неприємний момент. Не того хлопця вибрала... Втяглася швидко, а що далі робити – не знала. Поки один знайомий не підказав про замісну терапію. Я думала: добре, коли є друзі, які не залишать в біді, підтримають. А потім стало ясно, що він за кожную людину, яку привів у клініку замісної терапії, отримує непогані дивіденди. Ну, що поробиш. Кожен виживає, як може.

З того часу я на замісній терапії. Було б добре, якби не думки. Вони ж завжди приходять, коли не просиш. Думки про те, що те попереднє життя, наповнене вуличним, вибачте, лайном, де безкінечно чекаєш баригу, береш наркотик, а наркотика в ньому не знаходить навіть міліція (так, тоді ще міліція), воно б швидко набридло і, можливо, я б позбавилась від тої залежності. А ЗПТ

ПРАЦЮЙ, ЖИВИ, ЗУСТРІНЕМОСЬ!

відшпиюючи по шматочках від душі та духу. Я просила час на виправлення помилок – а мені накидували все більше й більше претензій. Я впала за борт – мені кинули мотузку, щоб трималась. Правда, з великої любові кинули і другий його кінець... моя психіка розхиталась, як білізна на вітрі, з кожним разом руки тремтіли все більше, а стан погіршувався. Кожен мій крок розглядався через призму «наркотика». Мені погано – а, кумарі. Мені краще – розкумарилась. А я вмирала. Вибачте за пафос. Я стала блідю, як смерть, не могла ходити, не могла дихати. Я не знаю, чим би все це закінчилось, якби не випадкова зустріч із старим знайомим. Йому вистачило одного погляду, щоб закричати:

– Карина, терміново в лікарню! Або хоч кров здай на гемоглобін!

– А ти шариш?

– Шариш! Як довго в тебе такий стан?

– Важко сказати. Так, що зовсім погано, – три тижні.

– То в тебе максимум тижень життя лишився. Моя перша дружина так померла. Рівно за місяць. Просто їй ставало гірше, блідла, шум у вухах... Коли приїхали в лікарню, з'ясувалось, смертельно низький гемоглобін... Пізно було рятувати... А тебе ще можна!

Я його послухала, здала кров. І дійсно, в мене показник гемоглобіну серйозно так тягнув на госпіталізацію. Але ж робота... Тому лікар виписав ліки, і все. Краще стало після першого ж уколу. Залізо – вкрай

важливий елемент крові, і бачите, до чого його відсутність може привести? Я навіть не повірила. А куди воно спочатку поділось, те залізо? Стрес? Хто знає. Я не обстежувалась. З'ясувалось, ні наркотики, ні препарати замісної терапії не могли мені допомогти! А «колеги» всі симптоми списували на наркотики.

Мене звільнили. Як сказав директор: «Колись ти зрозумієш. Може, через рік, може, раніше. Просто всі втомились від тебе.» Ну, добре, що сказати. Відпочивайте з Богом. Час все поставить на свої місця. Але душевну рівновагу я відновляла дуже, дуже довго...

Тому я скажу: люди, будь-ласка, будьте людьми. Не треба вішати ярлики, там де ви не володієте повною інформацією. Адже принцип бумерангу ще ніхто не відміняв!

А тепер все почнемо з початку. Хоча, що вважати початком? Мою з дитинства низьку самооцінку, купу комплексів, невпевненість у власних силах та здібностях? Незадоволеністю собою – від зовнішності до думок про свою повну нікчемність.

П'ятнадцять років тому я вперше прийшла на серйозну роботу до ВІЛ-сервісної організації. Там, як мені пояснили, всі працівники мають позитивний ВІЛ-статус, крім однієї людини.

– Не страшно тобі? – питала мене знайома, яка порадила мені цю вакансію.

Страшно не було. Бо я ж не знала, що це таке – ВІЛ. Мені пояснили. Все одно

стабільно є, і ти стабільно стаєш його рабом. Та це так, всього лиш думки...

І почалась війна. Звичайно, найгірше стало нам, залежним від. Проте тоді мені вперше прийшла думка покінчити з цим назавжди. Ну нема його, і не треба. Ну, протримаємось? Так! Тримались майже місяць. А потім все з'явилося знову. І ми все почали спочатку.

Життя під час війни вносить свої корективи. І одна з них – це подорожчання всього. Препарати замісної терапії подорожчали втричі! Ну як так? Ми і так ледве волочимо ноги, а далі що? Ми не знаємо, як вижити тепер! Можливо, якби її не було зовсім, було б краще? Тому що залежність не дасть нам жодного шансу...

І ось тепер, коли всі можливості вичерпано, золото, техніка та бодай щось цінне здано в ломбард, а з банку щодня дзвонить робот з одним єдиним питанням: коли погасите кредит? Тепер ми намагаємось знайти хоч якусь роботу.

Я йду на співбесіду. Як кажуть, «не важливо, куди ти рухаєшся, важливо, що тобою рухає». В мене це, на жаль, залежність. І борги. Хоча ці два поняття давно переплелися між собою ще з початком війни. Роботу я отримаю – тут без сумнівів. А от стати своєю в колективі – це вже задача складніша. Та нічого, справлюсь. Головне що? Мотивація!

Woina_z Mir
Олена ПУГАЧОВА

Мяка чекав у «Анаїса». Легендарний магазин на Іллічівському кварталі. Ви, напевно, їх бачили, якимось чином їх не зжерла повальна луна євро-маркетів. На вітрині ще видно рекламу Coca-Cola за 98-й рік, підлога вимощена черепашкою, рожеві колони, а зі стін стелі посміхаються викладені мозаїкою трудівники. Відділ жіночої білизни там межує з лікеро-горілчанним, а м'ясний прилавок упирається у відділ китайських іграшок, де раптово можна знайти пильні DVD. Такі справи.

Був вересень, і ми вирішили випити горілки. На Ілліча лише так. Серед будинків епохи Сталіна, з бетонними шишками на дахах, сидячи на обпліваній лавці, ми розпили літр Хлебнова Дара. Мяка знову вирішив записати альбом століття, а я його знову слухав, бо грошей у мене не було, а пригощав він. Діалог будувався на майбутній успішності, а розподіли на пластиковій тарі збільшувалися. Горілка примирила нас із блядським світом людей. І все б нічого, та тільки у Мяки був день зарплати.

Ми купили другий літр. І банку маринованих грибів. Так здавалося правильніше.

Я негайно випив, очі закотилися, хотілося віддатися заходу сонця і, слухаючи вітер, радіти – мені тільки двадцять три, а життя здається не таким вже й депресивним.

Тінь лягла на горілчану поклажу. Поруч із лавкою стояв мужик двометрового зросту, обличчя його бороздили чорні шрами, заяча губа відстовбурчилась, він потер окуляри, і намагався посміхнутися. Пухкою рукою зробивши пас, вклонився двічі. Адольф, – так звали цього історика, що вже давно спився. Він викладав раніше старшим класам, але вже років шість перебував у анафемі. І тут знову ж таки був канон – диспут із ученицею переріс у брудний коїтус за гаражами. Подейкували, що в мережі ще можна було знайти цей мерзенний порно ролик, проте...

Проте лекція Адольфа за плем'я гагаузів змущувала до протипаги. У терміновому порядку був потрібен четвертий фрик. Хтось, хто міг змінити рівновагу сил від цілковитого руйнування мозку. І така людина була!

Набираю Марганця. Це вид, що вимирає – ролевик. Він, як і магазин «Анаїс», застряг у часовій дупі маріупольських дворів. І поки весь світ переходить на айті – Марганець точить алюмінієві заготовки для мечів, і плете кольчуги. А ще гроші, – у випадку Марганця ніфіга їх немає, і тому він ідеальний кандидат.

Через п'ять хвилин він уже йде вздовж алеї, на ньому стоптані «казакі», бандана з вицвілим вовком й косуха, що бачила потоки блювоти. Його ріденські волосинки колишуться на районному вітрі, алюмінієвий ланцюг брязкає в такт трамвайним рейкам. Марганець – це останній з могокан, що спилився. Інші ролевики пішли в прірву пекла ще наприкінці нульових. Маріуполь, хулі.

Він тисне наші руки, обрубуючи сферичним пафосом водоспад промови Адольфа. Адольф змінюється на лиці та відвалює. Марганець дивиться на нас, Мяка наливає склянку горілки, ми п'ємо, і друга пляшка летить в урну. Ідемо за третьою.

Несамовито захотілося творити херь. Район у призмі п'яного ока вимагав двох речей – вандалізму та важкої музики. Друге було у мене у вухах, перше буде справою моїх рук. Нічого я не вигдавав краще, ніж підняти з асфальту цеглу і намагатися закинути її в іржаве кільце. Марганець витівку не схвалив, він цокнув язиком і налив ще горілки. Пив уже на

МЯКА, МАРГАНЕЦ І ВСІ, ВСІ, ВСІ

автоматі. Мяка зі своїм гачкуватим носом і окулярами в роговій оправі був схожий на диснейську відьму. Орнувши з цього порівняння, налили ще, і тут нам свиснули.

Заяц був ясельним товаришем по чарці Мяки. Тільки горілку він з ранніх років змішував з опіумом. Тому й венам його настав кирдик. Здалеку Заяц виглядав як та фігурка з пластиліну, і рухався він так само – тромби. Його обличчя нічого не виражало, він тупо відкрив рота і жестами показав – він радий нас бачити. Поруч крутилася білобриса синявка, він сказав, що її звуть Неллі. Ми всі випили, закурили, Заяц раптом вирішив, що він – господар Мяки, і почав вимагати у нашого друга гроші. У цей момент Неллі почала вимагати від нас статевого акту, вона тягла мене та Марганця за руки – ближче до гаражів. Але у найвідповідальніший момент з боку крамниці закричали. Ми вирвалися з обіймів гнилої вагінальної чарівниці і кинулися на звук.

В принципі, тікати далеко не довелося. Мяка все так же сидів на лаві. Біля нього Адольф, що є сили, б'є обм'яклого Зайця. Заяц верещав і пробував борсатися, але не тут було – Адольф перевершував його габаритами, і просто жбурляв недогопоту об асфальт. Ми випили. Потім випили ще. У темряві силуети бійки нагадували ревучу груду. Мяка подивився на порожню пляшку і підсумував споглядання бичачих бійок.

– Поїхали на Сімнадцятий!

Ну, ми й поїхали, тим більше там мешкав Юлік, і можна було взяти ще горілки. Мяка проти третього літра не заперечував.

І ось ми на Сімнадцятому – Мецці Маріуполя. Святе місце, якщо ти баклан без бажання працювати. І люди там чесні. Ну, майже.

У лавочки була зручна спинка, зоряне небо переливалося сірими вкрапленнями диму, у шлунку приємно вібривала вогненна вода. Логічне завершення було вкриті небуттям. Пляшка дивилася на мене, переломлюючи всі можливі занепокоєння.

Одне було очевидно – нам не здолати її втрюх, я набрав Юліка, його телефон мовчав, я набрав ще раз. Тут двері під'їзду відчинилися, і він вийшов звідти таким, як я його пам'ятаю в 13-му: схожий на лисицю чувак, зі шрамом на половину обличчя. Він тоді шалено офігував з наших витівок.

Фізично мені було складно встати з лави, але вистачило сил, щоб налити йому.

І ми пили, потім жерли, потім Марганець став у темряві гаражів, потім був вітер, і я блював на асфальт.

Тут я зрозумів просту істину, і аксіома вивелася сама: наш друг тільки підійшов, отрута вийшла, сили є, значить – потрібно ще горілки! Мяка не заперечував, він взагалі міг випити багато, а ось Марганець навпроти – шумно випустив газу, і звалився на асфальт. Він підняв голову, намотав на харю бандану з вовком, і захропив. Мяка щось зашепотів.

– Що ти там бурмочеш? – Юліку стало цікаво.

Одними руками, немов здійснюючи чаклунський пас, Мяка простяг йому сто гривень, і пошепки відрізав:

– Ще бери.

– Горілки? – Відгукнулося вночі району.

– Так... – Мяка був тихий і задумливий, він вивчав очима буху тушу Марганця.

Темрява розвіялася. На хвилину всю нашу компанію висвітлив бусик, що проїжджав повз, тут-то я і помітив Типочка. Він крався до нас, злегка завалюючись на бік.

– Що треба? – хором спитали ми.

– Пацанчики! – Типчик розтягував слова, – Мона до вас?

– А?

– Ну, ви номальні пасани, мона з вами?

Було видно, що нічному мандрівнику дуже охота горілки, ми не могли заперечувати. У пляшці була ще добра третина, а пляшка була літровою, потрібна була допомога.

Мяка почав розповідати типочку за британські товариства окультизму.

– Genesis P-Orridge ... Він пророк, – Мяка курих його сигарети, і дружельно бовтав ногою.

– Армін Ван Бюрен? Шарю!

Типочок налив останню склянку, і жбурнув пляшку в темряву, тріск скла і чийсь мати. Стало ясно – потрібна ще одна. Ми з Юліком рвонули до вогнів нічної крамниці. Мяка був надто бухим і захопленим, щоб йти з нами, а ось його співрозмовник поживавішав.

– Сасани! А що мені робити? – Він розвів руками, ніби хотів охопити саму ніч.

І тут Юлік виявив тонкощі збоченого гумору, він розплився в найширшій, і наймилішій усмішці, що в нього була, кивнув на мирно соплячого Марганця, і буденно мовив:

– Блін, я не знаю, можеш влаштувати типу радість!

Після цієї фрази ми пішли по горілку.

Біля прилавка, завантажуючи в пакет черговий літр, я почув трелі мого телефону, то був Мяка.

– Алло?

– Тут Пі-Оррідж, ми якбе молимося, говнаря закладаємо!

У його голосі була хитрість, і це мені не сподобалося.

Востаннє Мяка був так хитро окрилений коли рубав сокирою батьківські двері. А це означало – треба терміново повертатися, інакше все цікаве пройде повз нас.

Горілчаний Стоп-Кадр ... Ось Мяка, застиг на колінах, він злегка розгойдується, з динаміка телефону добуває Discipline цього самого Пі-Орріджа. Мяка заслонив собою передній план. Ми бачимо Марганця, він також спить п'яний, але над ним, над темна істота. Це типочок, він згорнувся в три дуги, його голова в області ширинки, біляста етикетка Nike їздить туди назад, це голова Типочка злітає то вгору, то вниз, рухи змазані, адже він бухий. Мяка ніби диригент водить руками в такт того, що відбувається.

Що ж, мабуть, наш нічний гість надто буквально сприйняв слова Юліка. Така вже суть нічних бродяжок, вони дрібні, і схильні дякувати за горілчаний сморід. Сподіваюся у Марганця не буде психотравми.

Забобонний жах накриває нас разом.

Спалах: ми у Юліка, горілка надає сил, а мій шлунок знову вивергає блювотний залп, прямо на спину Мякі. Спалах: ми всі на кухні, куримо і мовчки п'ємо.

– Що це за хрень була?

І тут іржач розпирає нас усіх. Мяка розводить руками, Юлік тупо тягнеться, я згадую з яким серйозом Марганець любив розповідати про побоїща з гопотою. І тепер він сам упав його жертвою.

Ми знову реанімуємо п'янку, а потім ідемо за п'ятою пляшкою. Відключення добиває мене раптово.

А вранці я прокинувся у приємному похміллі, Мяка вручив мені банку пива, а здоров'я я поправив уже іншою банкою. Було вже 12:00, я вийшов з під'їзду, подав Мякі руку, він дав мені двадцятку, потім подумав і дав ще одну. Листя падало на наші тлінні голови.

???

– Кенти ж.

– А...

Був зовсім білий день. Вересень хилився до заходу сонця, чотири смужки батареї говорили про те, що можна не з'являтися вдома ще мінімум добу. Мені двадцять три, я ніде не працюю, і це чудово.

12:00... Що ж, до порту я дійду за кілька годин, під пивко та баночку.

– Алло, Некр, мати його, де ти? Тут, коротше, таке... Ні, я на 17-му... У тебе пиво є? Ща я розповім, вже йду... Не, горілки не будемо.

Ці щасливі ідіоти залишилися живими. Марганець ще довго ділився на біс історією своєї нічної психотравми.

Ким був Типочок ми не знаємо.

Юлік відкрив тату салон у Фінляндії. Мяка працює у Нідерландах.

Заяц – бореться зі СНІДом, він майже згинув.

Адольф – бродить десь.

2013-й: рік, коли світове лайно ще сяло яскраво, а ми вірили, що говнаризм – це назавжди, ми не помилилися.

Vile Author (Артем МАРАПЕНКО)

**Збережено авторську орфографію*

КОКАЇН, ТУШКОВАНКА, ПУ*ІН

Те, що путін – справжнісіньке концентроване зло, стало зрозуміло не 24 лютого і навіть не 8 років тому. Це було зрозуміло від початку його кар'єри чиновника. Ще в 90-х він приклав руку до наймасштабніших злочинів, організованих російською елітою.

Цей матеріал підготовлений на основі спільного журналістського розслідування «Настоящего Времени» та «Радіо Свобода».

Санкт-Петербург, лютий 1993 року. Група чоловіків стоїть у засніженому дворі «Великого дому» на Літейному проспекті, 4. Поруч із ними – вантажний причіп зі встановленим помаранчевим морським контейнером. Один із присутніх у зимовій військовій формі зачитує у мікрофон номер контейнера – 8965927. «Розкриваємо контейнер», – каже він на камеру, після чого двоє помічників допомагають йому відкрити важкі металеві ступки. Усередині – неакуратно складені картонні коробки, одна з яких відразу ледь не падає на землю. Її вчасно підхоплюють і ставлять на місце.

На наступних кадрах – ці люди вже в приміщенні. Вони розкривають одну із коробок і виймають звідти консервні банки із написом Blony. «Під час розкривання в коробці лежить м'ясо з картоплею», – продовжує чоловік у камуфляжі, його помічник розкриває одну з коробок консервним, а потім і звичайним ножем.

«У коробці є якийсь конгломерат», – пояснює «військовий». Замість м'яса з картоплею із консервної банки виймають згорток циліндричної форми. Інший чоловік розкриває згорток ножем, людина з мікрофоном під сміх присутніх куштує вміст.

«На смак гіркий. Язык німіє», – каже він на камери. Запис обривається.

Відео, про яке йдеться – оперативна зйомка, а людина з мікрофоном у камуфляжі схожа на Віктора Черкесова, на той час – керівника Управління міністерства безпеки (УМБР) у Санкт-Петербурзі. Черкесова називають «людиною путіна», він працював в управлінні КДБ Ленінграду та Ленінградської області з того ж 1975 року, як і майбутній президент росії.

Згідно з документами, у контейнері – 18 тон колумбійської тушонки, але в деяких коробках російські митники, які 16 лютого зупинили вантаж на пропускному пункті Торф'янівка на фінському кордоні, знайшли кокаїн. Усього 1092 кг. Відео російські чекісти передали Першому каналу громадського ізраїльського телебачення, який використав його у фільмі про місцеве злочинне угруповання, яке було причетне до контрабанди цієї партії наркотиків.

Зйомка – постановна. Як розповів нам один із колишніх членів цього угруповання, який особисто був присутній у Колумбії під час пакування та відправлення кокаїну до росії, піддон із коробками, де в банках замість м'яса з картоплею були наркотики, був захований у центрі контейнера і тільки він знав його точні «координати». Знайти кокаїн, не виймаючи спершу кілька рядів коробок, було неможливо. Очевидно, що першими контейнер перевернули митники у Торф'янівці.

Першоджерело

Шемтов Міхтаві – зі своїх 70-ти років життя він відсидів 32 роки у в'язницях Ізраїлю та США. Операція з доставки контейнера з кокаїном, виготовленим колумбійським картелем Калі, до Європи через Швецію, Фінляндію та росію, мала збагатити його. Але все пішло не так: за

контрабандистами спостерігала поліція відразу кількох країн та Інтерпол, метою якого було відстежити постачання та заарештувати якомога більше причетних. Операція, як підтвердив один зі свідків кримінальної справи, зірвалася. В росії контейнер несподівано для всіх затримали, і кокаїн, потрапивши до рук чекістів, назавжди зник з поля зору міжнародної поліцейської організації, а разом і можливість довести провину посередників та одержувачів вантажу в Європі.

Дослідники біографії російського президента неодноразово намагалися розгадати таємницю контейнера з кокаїном, який, за однією з версій, міг по-справжньому збагатити владіміра путіна та його друзів. Розповіді Шемтова Міхтаві, відкриті джерела та матеріали його кримінальної справи містять непрямі підтвердження цієї версії.

Після повторного вивчення обставин цієї історії та судових документів, а також розмови з її учасниками, було з'ясовано:

■ У документах на контейнер серед його одержувачів була зазначена «мерія Санкт-Петербурга», а також санітарна служба міста.

■ Одне з відділень цієї служби розташовувалось у сусідньому будинку з філією АТ «Євродонат». Цією компанією, яка була зареєстрована за сприяння очолюваного владіміром путіним Комітету із зовнішніх зв'язків при мерії Петербурга, володів ізраїльтянин, якого ізраїльська влада також підозрювала у причетності до контрабанди цієї партії кокаїну.

■ Члени ізраїльської злочинної групи через посередника улагоджували доставку «тушонки» з чиновником мерії Санкт-Петербурга, а той, як стверджує один із них, – особисто з Анатолієм Собчаком.

■ Людиною, яку в 1993 році звинувачували в спробі дати хабар, щоб вивільнити з митниці затриманий контейнер із кокаїном, був скандально відомий футбольний агент Дмитро Селюк.

Тушкованка «на замовлення» мерії

24 лютого 1993 року, надалі той самий будинок УМБР на Літейному, 4. Віктор Черкесов дає прес-конференцію про затримання безпрецедентно великої партії кокаїну на Виборзькій митниці. На столі перед ним не лише банки з кокаїном, а й великий прямокутний брикет. Як він там опинився?

«Це був подарунок людей з Калі, які хотіли таким чином висловити нам, ізраїльтянам, свою вдячність та довіру. У контейнері мало бути 1032 кг, але в останній момент вони дали нам ще 60, три окремі упаковки по 20 кг, у кожній було 20 брикетів вагою в один кілограм. Це мій подарунок, який так і не став моїм», – пояснює Шемтов Міхтаві.

Шемтов Міхтаві, як каже він сам, і як випливає з протоколу його допиту ізраїльською поліцією, особисто возив супровідні документи на контейнер із Нідерландів до Колумбії та назад. Щоб його не піймали, ховав папери в підкладці портфеля. За його словами, замовником і одержувачем вантажу в росії була вказана «мерія Санкт-Петербурга», а між Анатолієм Собчаком, який буцімто знав про постачання, та ізраїльтянами було двоє посередників.

Перший – як стверджує Міхтаві, співробітник Смольного – був відомий ізраїльським контрабандистам як «Роман Ізіков». Його справжнього імені ніхто з учасників операції не знав, у базах персональних даних людини з таким ім'ям немає.

Другий посередник – Володимир Дубійович Бахшієв. Бахшієв, за словами Міхтаві, був другом Шабтая Калмановича – скандального російсько-ізраїльського бізнесмена, який відсидів 5 з половиною років в Ізраїлі за звинуваченням у шпигунстві на користь СРСР. Калманович, у свою чергу, був другом Собчака: за однією із версій, останнім, хто бачив його перед смертю, за іншою – людиною, яка безпосередньо під час неї перебувала з ним. Калманович був убитий у Москві у 2009 році. Бахшієв же помер своєю смертю у 2016-му.

Після арешту решти учасників злочинної групи, Міхтаві вдалося ще майже півроку переховуватися від правосуддя в Нідерландах, де він дізнавався від своїх друзів про деталі операції із затримання контейнера.

На питання чи знав Собчак про те, що в контейнері їде кокаїн, Міхтаві відповідає:

«Знав. Точно знав. Звичайно, він ні з ким не говорив про це, крім Бахшієва та другого посередника. Ми знаємо, що Собчак був залучений до корупції, втік до Франції, а коли путін став президентом – повернувся і не мав жодних проблем. Я абсолютно впевнений у цьому. Потім контейнер був затриманий, а ті, хто його затримували, побачили адресу, на яку він мав бути доставлений, і після цього кокаїн «випарувався».

Чи знав путін про цю операцію, і якщо так, чи вплинула вона на його прихід до влади? Тоді на європейському ринку за тонну кокаїну можна було виручити від кількох десятків до сотні мільйонів доларів – залежно від країни продажу.

Навіть сьогодні, через три десятиріччя після арешту контейнера, спроби дізнатися щось про цю історію наштавхуються на перешкоди.

Фільм із кадрами розкриття контейнера опублікував чотири роки тому на ютубі колишній ізраїльський поліцейський Данієль Німрод – як стверджує Міхтаві, він брав участь у розслідуванні справи про контрабанду. До кінця 2021 року відео набрало трохи менше 4 тисяч переглядів. З якоїсь причини, вже після завантаження, Німрод зрадагував відео: з нього зникла одна сцена, та сама документальна зйомка, на якій контейнер з кокаїном розкривають на підвір'ї «Великого дому» (втім, цей фрагмент зберігся на маленькому кадрі у першоперегляді).

Шемтов Міхтаві стверджує: одержувачем контейнера з кокаїном, згідно з документами, була мерія Санкт-Петербурга. Він стверджує також, що у супровідних паперах згадувалася санітарна служба міста (тоді вона офіційно називалася «Центр державного санітарно-епідеміологічного нагляду»). Одна з її будівель була в будинку номер 5 на вулиці Молдагуловій. У сусідньому будинку на цій же вулиці (7/6) розміщувався один з офісів акціонерного товариства «Євродонат».

Митниця в кишені та «дочка» КДБ

Петербурзька бізнес-імперія ізраїльського підприємця Оскара Доната, який жив у Бельгії, мала для росії початку 90-х переконливий вигляд: торговий дім «Аліса», перший у Санкт-Петербурзі магазин техніки Philips і перша пейджингова компанія, а ще – найбільший центр розмитнення вантажів, митний термінал Закрите акціонерне товариство «Євродонат термінал».

Свою місію Донат вбачав у посередництві між західними та радянськи-

ми підприємцями. «Фірма сподівається «застовпити ділянку» на радянському ринку, яка в майбутньому, з її точки зору, передвіщає великі можливості збуту і таку ж велику конкуренцію».

Однією з таких «ділянок» був власний митний термінал. Як і безліч спільних підприємств Доната, ЗАТ «Євродонат термінал» було зареєстровано у 1991 році Комітетом із зовнішніх зв'язків мерії міста, незабаром після того, як його очолив владімір путін, якому за службовим обов'язком належало займатися узгодженням таких справ.

Як писала газета «Вечірній Петербург», саме на термінал, що належав ізраїльтянину, прямував контейнер SCPU-896592-7 із захованою в ньому тонною кокаїну. Затриманий російськими митниками на прикордонному пункті Торф'янівка 16 лютого, контейнер доставили до Виборгу, а потім – до будівлі колишнього КДБ, а в майбутньому ФСБ на Ливарний проспект, 4.

Митний термінал Доната та компанія «Євродонат» розташовувалися в будинку №17 на Якірній вулиці, там, де й вантажний відділ Санкт-Петербурзької митниці. Також там була охоронна фірма «Пантер»: її засновниками у жовтні 1991 року були ЗАТ «Євродонат термінал», об'єднання охорони Головного управління внутрішніх справ у

з доставки тонни кокаїну з Колумбії до Європи через росію. Еліас Коен (прізвище «Посмішка»), Амос Суламі («Догляд»), Марек («Мозес») Фріш, Шемтов Міхтаві та Юваль Шемеш.

Все почалося з одруження Коена з дочкою одного з високопоставлених представників картеля Калі.

1992-1993 роки – розпал війни наркокартелів у Колумбії, кривавого суперництва братів Родрігес та Пабло Ескобара. Ця війна наклалася на проблеми з постачанням наркотиків у США через те, що американським спецслужбам у співпраці з колумбійською поліцією вдавалося все частіше перекривати канали постачання.

Як наслідок, у людей з Калі народилася ідея: зосередитись на європейському ринку, але постачати наркотики через росію, щоб вантаж не викликав підозр у пункті призначення. Санкт-Петербург виявився ідеальним перевалочним пунктом, а ізраїльтяни, які раніше вже займалися поставками дрібних партій кокаїну до Європи, – ідеальними партнерами: Шемеш, Фріш та Суламі були добре знайомі з Оскаром Донатом, а той, у свою чергу, – з петербурзькими чиновниками, які реєстрували його спільні підприємства.

«У росії панувала бідність, їжі не вистачало, тому ми вирішили вибрати

Запит ізраїльської поліції про правову допомогу у розслідуванні справи про контрабанду кокаїну, адресований владі Фінляндії. Текст документа: «Разом із поліцією кількох інших країн, ізраїльська поліція розслідує контрабанду більше ніж тонни кокаїну з Колумбії до росії через Фінляндію. Наркотик 16 лютого 1993 року у Санкт-Петербурзі перехопила російська поліція. Він був захований усередині вантажного контейнера, в якому мали бути м'ясні консерви. Серед осіб, які підозрюються у причетності до контрабанди цієї партії наркотику, – ізраїльтяни на ім'я Амос Суламі, Шемтов Міхтаві, Моше Міхтаві, Юваль Шемеш, Давид Лав'є, Оскар Донат, Марек Фріш, Елієзер Коен та інші».

місті та області, а також спеціальний відділ КДБ Санкт-Петербурзької міської військово-морської бази.

Ім'я Оскара Доната фігурує і в ізраїльському запиті до влади Фінляндії про надання правової допомоги, оскільки контейнер йшов через Котку. Його відправили 6 вересня 1993 року в рамках розслідування справи про контрабанду. Там Доната назвали «підозрюваним» – але в результаті, можливо, саме завдяки затриманню контейнера з кокаїном, ізраїльський підприємець зміг уникнути тюремного терміну. Партія наркотику не вирушила далі, Інтерпол не зміг простежити за його розмитненням на «Євродонат термінал» та відправкою до Нідерландів, а отже – і довести, що Донат був у курсі справи.

«Картель Тель-Авів»

У Оскара Доната були друзі-ізраїльтяни, які до 1993 року вже давно займалися контрабандою творів мистецтва, наркотиків та коштовностей. Їхня група, імена членів якої перераховані в ізраїльському запиті до поліції Фінляндії, з легкої руки західних журналістів отримала назву «Картель Тель-Авів». Саме ці люди вигадали та здійснили операцію

для контрабанди банки з тушкованкою. А тотальна корумпованість чиновників у Санкт-Петербурзі зробила цей варіант ідеальним», – згадує Шемтов Міхтаві.

Спецзамовлення

У своїй книзі Шемтов Міхтаві згадує ще одну деталь: із супровідних документів випливало, що контейнер з колумбійською тушкованкою (точніше, з 17 тоннами тушкованки та тонною кокаїну) не просто прямував на адресу мерії, але був «замовлений» міською владою – це звичайна практика для початку 1990-х, часу, коли Санкт-Петербург відчайдушно потребував будь-якого продовольства.

Учасник «картеля Тель-Авів» та спільник Міхтаві Юваль Шемеш також розповідав на допиті після арешту, що в одному з документів мало йтися про «постачання на замовлення». За словами Шемеша, саме цей папірець мав зіграти важливу роль при отриманні контейнера в Санкт-Петербурзі. Він стверджував, що незадовго до відправки контейнера, люди картеля Калі засумнівалися, що наявних документів, зроблених Бахшієвим, буде достатньо для безперешкодного проходження митниці.

Адвокат диявола

В історії з тонною кокаїну є ще одна деталь. Марек Фріш та Амос Суламі, організатори кокаїнового транзиту через Санкт-Петербург, у 1992 році були замішані в іншій кримінальній афері – яка теж пов'язана з високопоставленим представником російської влади: колишнім радником уряду та генерального прокурора росії, а потім адвокатом та бізнесменом Дмитром Якубовським.

На початку 90-х років Якубовський займався передачею Німеччині майна Західної групи військ та отримав прізвище «генерал Діма» (хоча насправді був лише полковником). Якубовського звинувачували у зв'язках із Солнцевським злочинним угрупованням і писали про його дружбу з охоронцем владіміра путіна та одним із найвпливовіших людей у Санкт-Петербурзі 90-х років Романом Цеповим (той усі подібні зв'язки неодноразово заперечував).

Як адвокат Якубовський захищав, серед інших, вдову Анатолія Собчака – Людмилу Нарусову у 1999 році, коли сам Собчак перебував у Франції після порушення проти нього справи стосовно хабаря та зловживання посадовими повноваженнями. Прокуратура росії тоді звинуватила Нарусову в наклепі за її висловлювання, в яких вона звинувачувала відомство в «заангажованості». Ксенія Собчак пов'язувала справу проти батька із «боротьбою ельцинської команди проти путіна».

У листопаді 1999 року справу проти Собчака було закрито, він повернувся до росії, безуспішно намагався стати депутатом Держдуми та губернатором Санкт-Петербурга, після відставки Єльцина підтримав на президентських виборах владіміра путіна, але у лютому 2000 року, так і не дочекавшись голосування, помер під час поїздки до Калінінградської області «від серцевої недостатності» – як стверджував в інтерв'ю «Фонтанці» згаданий вище Шабтай Калманович, «у нього на руках». Про те, що саме Калманович був першою людиною, котра побачила Собчака мертвим, говорила і Людмила Нарусова. На запитання розслідувачів Нарусова не відповіла.

З чого все починалося

Виходячи з усього зазначеного вище, ми бачимо, що навіть перші кроки свого правління президент росії починав із великих кримінальних справ. Ось як виглядає початок стрімкого політичного сходження путіна, під час якого він створив механізм одноосібного та довічного управління країною.

Чи привласнив путін кокаїн? Незважаючи на те, що Міхтаві не має прямих доказів, він впевнений, що саме так воно й є.

Цей матеріал був створений восени 2021 року, до російського вторгнення в Україну. Незадовго до публікації нашого розслідування, ми попросили Шемтова Міхтаві написати кілька рядків про те, що він думає про війну. Ось його відповідь: *«Путін не припиняє бомбардувати мирні українські міста та військові об'єкти. Країни вільного світу мають завадити президенту росії продовжувати окупацію демократичної суверенної держави та завдавати людських страждань 40 мільйонам громадян. Я переконаний, що росія не переможе у цій несправедливій війні, бо український народ сповнений рішучості боротися за свою країну».*

**Марк КРУТОВ,
Андрій СОШНИКОВ**

БРАТСТВО ВІЧНОЇ ЛЮБОВІ

«Літо кохання» 1967 року згадуватимуть як свято, але почалося все з акції протесту проти заборони ЛСД під назвою Human Be-In, що пройшла в Голден-Гейт-Парку Сан-Франциско у січні 1967 року.

Федеральний уряд і уряди штатів заявляли, що цей психоделічний наркотик, також відомий як «кислота», представляв загрозу для самих основ американського суспільства, і мали рацію: ЛСД ні з кого не зробив відданих патріотів, – настільки необхідних країні у воєнний час.

У якості їх опонентів виступала група проповідників, які не визнавали влади закону. Вони створили церкву адептів трансформуючої сили ЛСД – «Братство вічної любові».

«Братство» мало свою версію утопії, почерпнуту в «Острові», останньому романі одного з головних філософів психоделії – Олдоса Хакслі.

Життя на острові

«Острів» – це утопічна протилежність антиутопічному роману Хакслі «Прекрасний новий світ». Дія в ньому відбувається на вигаданому острові Пала, названому на честь міста неподалік гори Паломар на півдні Каліфорнії, де друг Хакслі – Едвін Хаббл спостерігав за зірками, і де члени Братства приймали кислоту.

Збагатившись досвідом вживання психоделічних грибів, жителі Пала створюють суспільство, яке відображає ідеали Хакслі – пацифістське, інтелектуальне, яке схвалює сексуальні експерименти, духовно багате, але водночас вільне від догмату церкви.

Ця книга оспівує принцип «живи справжнім», і в ній наркотики є джерелом освіти та співчуття, а не інструментом контролю, як у романі «Прекрасний новий світ».

Не менш сильний вплив наркотик чинив на дрібних злочинців, які пізніше стануть членами «Братства». Дві третини з них на той момент вже мали проблеми із законом.

Засновник «Братства» Джон Грігс перебував під дією героїну, коли пограбував голлівудського продюсера, загрожуючи йому зброєю. Але коли він уперше спробував ЛСД, він відмовився від насильства, вибачився та повернув вкрадене.

Ця трансформація не така незвичайна, як може здаватися: науковий експеримент із вивчення властивостей псилоцибіна, поставлений Лірі в Гарварді в 1962 році, показав, що кількість рецидивів злочинів можна суттєво знизити, даючи ув'язненим психоделіки.

Початкова мета «Братства» полягала в «випадінні» з суспільства і початку зовсім нового життя на райському острові.

«Для нас острів став втіленням свободи», – каже Едвард Паділья, один із перших учасників групи. Багато членів «Братства» хотіли оселитися на Гаваях, а друг Паділья навіть злітав на віддалений тихоокеанський острів у Мікронезії, щоб розвідати обстановку.

Крім того, «Братство» сподівалося виробляти ЛСД у таких кількостях, щоб воно стало практично безкоштовним.

Члени «Братства» зійшлися на тому, що процвітати воно зможе лише у тому випадку, якщо вони зможуть жити в ізоляції, і тому почали пробувати загальними силами забезпечувати себе самі.

У містечку Моджеска-Каньйон в окрузі Оріндж члени групи виросували сільськогосподарські культури, робили одяг своїми руками, будували будинки і навіть навчалися приймати пологи.

«Замість того, щоб «випасти» з суспільства, вони створили власну його версію», – каже Ніколас Шоу, автор книги про «Братство». Але їм довелося залишити поселення після того, як воно повністю згоріло через пожежу в їхній імпровізованій церкві.

О, брате!

В основі «Братства» лежала релігія: вони називали себе «послідовниками» і вірили, що ЛСД може «зцілювати та просвітлювати». Шоу зазначає, що група вважала ЛСД «таїнством, вікном до Бога, ключем, що відкриває «двері сприйняття».

За словами Роберта Акерлі, який представляв «Братство» у районі Сан-Франциско – Хейт-Ешбері, одного з центрів руху хіпі, він «відчував, що ми робимо богоугодну справу».

«Братство» почало розповсюджувати – найчастіше безкоштовно – власну марку ЛСД під назвою Orange Sunshine. Кошти на це вони отримували від контрабанди афганського гашишу, який привозили безпосередньо з Кабула та Кандагару через Карачі, Стамбул, Франкфурт та Лондон.

Це була дуже зухвала контрабандна операція глобального масштабу. Наркотики ховали в музичних інструментах, в автомобілі-фургоні Volkswagen, і, чисто в каліфорнійському стилі, усередині порожнеч, видовбаних у дошках для серфінгу.

З неба на землю

Джерел релігійного натхнення у «Братства» було вдосталь: від китайської «Книги змін» до «Психоделічних молитов» Лірі. Особливу перевагу вони надавали східним концепціям, які практикували жителі острова Пала, описаного Хакслі.

Прагнучи до усамітнення, деякі члени «Братства» переїхали в глиб країни і оселилися на ранчо неподалік Айділуайлда, щоб заснувати комуну, що складається тільки з пар. На чолі комуні стояв Лірі, який оголосив, що він і Грігс є «посланцями Бога», народженими для того, щоб створити «нове покоління».

Незабаром, у віці 25 років, від передозування псилоцибінових кристалів помер Грігс, але «Братство» продовжило свою справу з подвоєною старанністю та збільшило виробництво ЛСД до 10 кг – приблизно 100 мільйонів доз.

За словами Майкла Рендалла, одного із засновників «Братства», вони планували знизити ціну на ЛСД за допомогою масового виробництва – поширити **«так багато ЛСД, що він стане практично безкоштовним. Ми відчували глибоку духовну відданість своїй справі».**

Члени «Братства», яких поліція охрестила «хіпі-мафією», часто змінювали імена, щоб уникнути затримань, але при цьому зберігали свій соціальний та політичний вплив. У 1970 році «Братство» допомогло Лірі втекти з каліфорнійської в'язниці та передало 25 000 доларів організації «Чорні пантери».

Ті, у свою чергу, заплатили ці гроші радикальному лівому угрупованню Weather Underground за перевезення Лірі до Алжиру, а потім до Афганістану.

1970 року під час триденного заходу в Лагуна-Біч – буйного свята, присвяченого Різдву Христову – «Братство» з літака скинуло на його учасників 25 000 марок із кислотою. Це була спланована спроба здійснити масштабну духовну революцію.

«Райдужний міст»

«Братство» можна побачити у фільмі «Райдужний міст» (1972), що створювався, як заперечення фільму «Безтурботний найзник», де показано темний бік способу життя хіпі.

У ньому показано останній записаний виступ Джиммі Хендрікса на вершині вулкана в Мауї, Гаваї, глядачами якого були лише члени «Братства».

У фільмі діяльність гурту подається у прикрашеному вигляді, включаючи створення сорту канабісу Maui Wowie.

Цей фільм став втіленням творчості хіпі у всій його красі (**«Давай займемося любов'ю... Любов'ю не можна займатися – вона просто є!»**), але провалився в прокаті. Один критик відгукнувся про нього так:

«Безглузда мішанина нав'язного кислотою псевдомістичного марення, повністю позбавленого щирості... Найкраще, що можна сказати про «Райдужний міст» – це те, що після сімдесяти однієї хвилини він закінчується».

Ідеї не прижилися

Не всі розглядали діяльність «Братства» як форму емансипації. У своєму фінальному щорічному зверненні до Конгресу 1968 року, президент Ліндон Джонсон засудив поширення наркотиків, сказавши: **«Настав час зупинити продаж рабства молоді».**

Оуслі Стенлі, який виготовляв ЛСД у формі пігулок для експериментів письменника Кена Кізі, порівнював «Братство» з **«готовими до пострілу гарматами на кораблі дурнів».**

Річард Олперт, який після зустрічі зі своїм гуру в Індії змінив ім'я на Рам Дасс («слуга Божий»), з підозрою ставився до намірів групи: **«Вони були бунтівниками і хотіли використовувати психоделіки для того, щоб змінити уряд. Вони затіяли небезпечну гру».**

Лірі ж, навпаки, був увлечений у тому, що він – сучасний месія. Він називав себе **«наймудрішою людиною ХХ століття».** Він зіграв свою роль у розпаді «Братства», частково тому, що не поділяв утопічну концепцію життя на острові з відмінними умовами для серфінгу.

Зрештою, кінець «Братству» поклати війна Ніксона з наркотиками, а також популярність альтернативного «недуховного» наркотику – кокаїну.

Через п'ятдесят років після «Літа кохання» психоделіки знову привертають увагу групи людей, яких вони надихнули першими – медичних дослідників.

У романі «Острів» один із героїв помирає «легкою» смертю, прийнявши психоделіки – так само, як Хакслі.

Зараз у Нью-Йоркському університеті та в Університеті Джона Хопкінса здійснюються проєкти, спрямовані на вивчення можливостей використання псилоцибіну у паліативному догляді за хворими на рак.

Тож ідеї Хакслі, віддані забуттю на півстоліття, все ж таки можуть знайти своє втілення.

Євген СПІВАК

Я зараз напишу одну річ, для когось очевидну, а для когось, можливо, обурливу. Ставлення громадськості до наркотиків ніколи не було однорідним. Воно змінювалося від десятиліття до десятиліття. Змінювалося під впливом найрізноманітніших соціальних чинників та подій.

Давайте в цій статті постараємося розібратися в тому, як трансформувалося ставлення до наркоспоживання в кіно протягом історії цього мистецтва.

Однак перед тим, як ми почнемо, дозволю собі зробити застереження, щоб рамки нашого невеличкого дослідження були строго визначені.

Перше – охопити своєю увагою вказану тему у межах усіх національних кінематографічних течій світу напевно й можливо, але формату статті для цього точно не вистачить. Тому ми будемо орієнтуватися на найбільшого законодавця моди в кіно – на американський кінематограф.

Друге – виходячи з першого пункту, ми виведемо наступну періодизацію кінематографу:

- Епоха німого кіно (1900-і – 1920-і);
- Епоха кодексу Гейса (1930-і – 1950-і);
- Епоха «великих свобод» (1960-і – 1970-і);
- Епоха війни з наркотиками (1980-і);
- Епоха сучасного кіно (1990-і – сьогоднішні дні).

Отже, застереження зробив. Тепер можна і починати!

Епоха німого кіно

Це може здатися дивним, але в перших голлівудських фільмах часто звертали до теми наркотиків. Чому дивним? Ну, спробуйте уявити типовий старий німий фільм – і щоб у ньому показували процес споживання. Швидше за все, це суб'єктивне відчуття, але без потрібного «глядацького гарту» зробити це складно.

Здобути подібне уявлення допоможуть короткометражні фільми «Заради сина» (For his son) великого Д. У. Гріффіта та «Загадка летючої риби» (The Mystery of the Leaping Fish) Джона Емерсона. Треба зауважити, що в таких фільмах кокаїнова та опіумна залежність були не лише головною темою, але ще й об'єктом для жартів: наприклад, у «Загадці летючої риби», головного героя звуть детектив Коук Еннідей (гра слів – cocaine day).

Епоха кодексу Гейсу

Пішла епоха німого кіно, пішла і вільність у темі наркотиків. Причина тому проста – кодекс Гейса – низка жорстких директив щодо контролю за зображенням криміналу, насильства і, як окремий пункт, наркотичних речовин у кіно.

Проте наркокіно не зникло з екранів. І тут доречно додати «на жаль». Фільми на той час стали рупором відвертої пропаганди та псевдоморалізаторства. Найпоказовіший твір епохи – фільм 1936 року «Косякове безумство» (Reefer Madness) Луї Ганье. У ньому зображується вплив трави в найбільш нереалістично-негативній манері.

До речі, фільм є офіційно громадським надбанням США. Нічого дивного, – «Косякове безумство» дуже добре демонструє тогочасні настрої.

Епоха «великих свобод»

Я не дарма обізвав 1960-і епохою «великих свобод». Наркотики повернулися на екрани з більшим розмахом. У цей час їх почали як споживати, про них почали говорити, розглядати як творчу силу.

Ключовий фільм епохи – «Безтурботний їздець» (1969) з Пітером Фондою –

ВИБРАНА НАРКОГРАФІЯ

спочатку контркультурний твір, який допоміг запровадити святий образ ЛСД у мейнстрім. І при цьому в тому ж 1969, як його антипода на екрани виходить «Великий куб» (The Big Cube) з Ланою Тернер в головній ролі, де ЛСД є справжнім порядком зла.

«Великий куб» – лише один із цілої плеяди фільмів, які б явно не сподобалися Олдосу Хакслі. Найчастіше подібні картини страшно і одночасно до смішного безглуздо гіперболізували негативні ефекти від наркотиків, а тому конкурентної загрози фільмам, у яких наркопсиходеліка показувалася більш реалістично, не несли.

Зате всі ці агітки передбачили те, як зміниться епоха в 80-х.

Епоха війни з наркотиками

Just say no! («Просто скажи «ні!»), – Ось воно, гасло 1980-х. Ціле десятиліття Америка не шкодувала жодних коштів на War on Drugs («Війну з наркотиками»). І що не дивно, воно стало десятиліттям креку.

Тут слід зазначити, що абсолютну більшість картин про епідемію креку було знято у 2010-х. Настільки глибокий слід залишило це історичне явище, що його повне осмислення відбулося лише через десятиліття. А ось у 1980-х про споживачів дешевого наркотику та їх «прококаїнених до мозку кісток» дітей (crack babies) розповідали в основному ЗМІ. Скидалось воно значно більше на пропаганду, ніж на підвищення обізнаності.

Насамперед крек торкнувся меншин – і серед них найбільше постраждали афроамериканці. Саме цей історичний момент ліг в основний пласт тем оскароносного фільму «Місячне світло» (2017), – знову ж таки яскравий приклад постосмислення.

Героїновий шик

Кола під очима, субтильна статура та передсмертна блідість – вважається, що авторами цього короткострокового писку моди стали Кейт Мосс та фотограф Корін Дей, які вчинили відому фотосесію у журналі The Face.

Героїн, на відміну від креку, вважався наркотиком для багатих і популярних, тому став невідомою частиною гламуру 90-х. Але тренд на подібний декаданс швидко змінився усвідомленням того, що смерть щось занадто часто стукає в двері.

Тут як ілюстрацію можна згадати байопік «Джіа» (1998) з Анджеліною Джолі в головній ролі. Для довідки: супермодель Джіа Каранджі померла від СНІДУ у віці 26 років. Багато років вона не могла перемогти героїнову залежність, яка зруйнувала її кар'єру, а потім почала безжально добивати все те, що залишилося від її життя, зрештою перейшовши на її тіло, яке було настільки виснажене і змучене, що колишню топ-модель ховали в закритій труні.

Ще один фільм на тему трагічно швидкого переходу в інший стан – «Останні дні» (2005) Гаса Ван Сента – картина про останні дні рок-музиканта, в якому легко можна впізнати Курта Кобейна. Туди ж «Переступити межу» (2005), байопік про Джонні Кеша з Хоакіном Феніксом та Різ Візерспун у головних ролях. У 1990-і з'явилися культові «Трейнспотинг» (1996) та «Щоденники баскетболіста» (1995), де ломка та наслідки від прийому наркотиків показувалися до страшного реалістично та без прикрас.

День сьогоднішній

Починаючи з 10-х років цього тисячоліття, кіно прямо заговорило про рани давно минулих днів, – про проблеми легалізації марихуани та повсюдність її використання (серіал «Кайф з доставкою» (2012-2020)); про наркозалежність серед підлітків із абсолютною різницею соціальних прошарків (героїня Зендаї в «Ейфорії» (2018) та Тімоті Шаламе у «Гарному хлопчику» (2018)); про те, як героїн у США дуже швидко змінили опіоїдні анальгетики, які за останні двадцять років убили приблизно півмільйона американців («Злочин століття» (2021) Алекса Гібні, який розповідає про найстрашнішу наркоепідемію).

2020 року вийшов повнометражний ігровий фільм «Трафік» з Гарі Олдманом. Слоган фільму – Addiction is an industry («Залежність – це індустрія»). Максимально актуальна на сьогоднішній день тема, особливо дивлячись на те, як змінюють один одного десятиліття різних наркоепідемій. «Декада креку», «декада героїну» тощо. Нові наркотики, очевидно, з'являтимуться завжди: залишилося вгадати, як зробити так, щоб це перестало бути індустрією.

Але, як відомо, на кожну дію є своя протидія. Сьогодні ми бачимо не лише фільми про те, що наркотики – це світове зло №1. Існують цілі міради фільмів, де тема наркотиків розкривається з несподіваного боку.

Цікавий приклад – це фільм «Стюарт: життя задом наперед» (Stuart: A Life Backwards) з Томом Харді та Бенедиктом Камбербетчем. Фільм починається з дорослого життя Стюарта і описує його життя у зворотному напрямку, щоб показати, як суспільство зробило з «доброго та дбайливого хлопчика» людину із залежністю та інваліда.

Або проблема самолікування цілих спільнот – як, наприклад, документальний фільм «Хімсекс» (Chemsex) про лондонських геїв, залежних від хімсексу, що показує без ремарок цю проблему спільноті.

Ще яскравий приклад епідемії вживання як відображення соціальних проблем суспільства – культовий серіал «Прослуховування» (Wire), де показано життя чорного гетто Балтімора, яке нерозривно пов'язане з нелегальними психоактивними речовинами у всіх їх проявах.

Який висновок можна зробити?

Дуже часто можна почути думку, що кіно та реальне життя – це два дуже далекі один від одного поняття. Однак кіно створюють люди – ті самі люди, які живуть у певну епоху, формують певний соціальний запит, дають на нього певну відповідь і, таким чином, задають певне ставлення до певного явища. Простіше кажучи, кіно, як і будь-яке мистецтво, – це відображення нашої реальності. І звичайнісінький перегляд фільмів може дати набагато комплексніше розуміння навколишнього світу. Ну, чи якоїсь його частини.

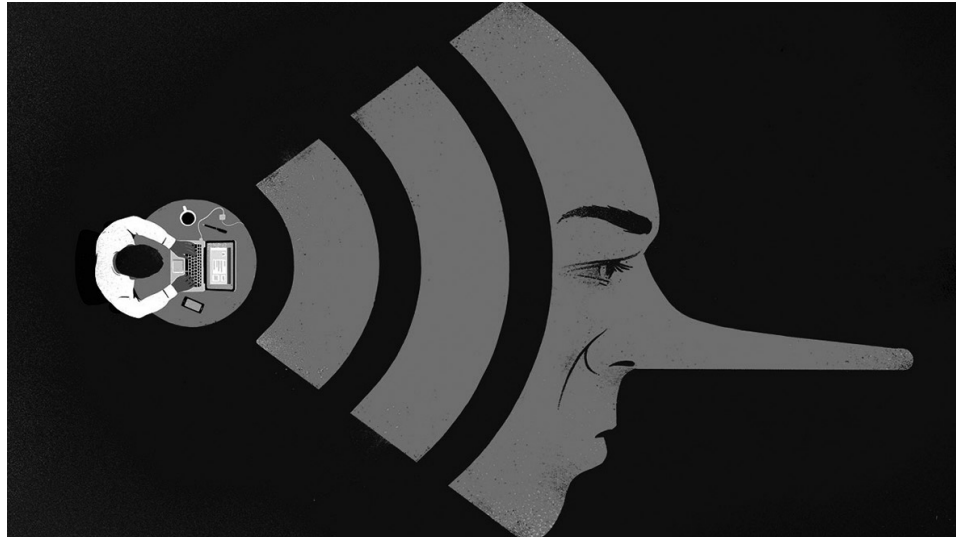
Кіно може дати можливість подивитися на проблему залежних станів об'єктивніше і з бажанням переосмислити наше ставлення до людей, які вживають психоактивні речовини. І також переосмислити і ставлення до самих речовин, і змінити фокус з репресій та засуджень на підтримку, розуміння, зниження шкоди та альтернативний підхід до роботи із залежними періодами у житті окремих людей та цілих спільнот.

Тож давайте дивитися кіно (особливо хороше кіно) і пізнавати це життя.

Мішель ГОШАР

Ми – українці – гадаємо, що досконало знаємо методи російської пропаганди. Розп'яті хлопчики, мітки, які ми моторошно шукали на дахах та асфальті, залишилися в минулому. Зараз у хід іде як більш витончена інформаційна зброя, так і суцільний інформаційний терор. Ми всі у небезпеці перенасичення загрозами, панікою та інформацією. Ворог з кожним днем вигадує щось нове для того, щоб нацькувати нас одне на одного, розколоти суспільство.

На жаль, в будь-якій громаді знайдуться люди, які будуть поділяти вигадану нісенітницю. Не просто вірити в це, але й відстоювати так комусь потрібну «право-

ніколи не пізно видалити пост. Після публікації допису у вас буде багато підказок про його шкідливість. Наприклад, сварки в коментарях. Це привід ще раз відповісти на запитання «Чи не шкодить це зараз моїй країні?»

Ніколи не пізно видалити пост. Ніколи не пізно написати спростування. Жодні лайки та охоплення не варті роботи на розкол країни чи дезорієнтацію людей.

Правило сьоме:

вчимося відчувати запах фейку

Розпізнати слід фейку можна, звернувши увагу на емоцію, яку викликає інформація. Прискіпливо перевіряйте все,

МІЖ ІНФОРМАЦІЙНИХ КАПКАНІВ

ту». І результатом цього є чиясь невеличка, але – перемога, адже інструмент – живу людину – для розповсюдження брехні й наклепу знайдено.

Саме під час війни ми переживаємо інформаційний вибух – стрімке збільшення кількості публікацій або об'єму даних. Зростання масиву доступних даних ускладнює процес управління інформацією, що призводить до інформаційного перевантаження.

Інформаційна гігієна – дуже важлива зброя проти ворога на інформаційному фронті. Спробуємо з вами розглянути основні базові правила, які допоможуть ефективніше фільтрувати інформацію під час війни.

Правило перше:

визнати, що ми не боги

Зайва неперевірена впевненість у нас у генах. Тож більшість українців переконані, що з легкістю зможуть відрізнити правду від брехні як в повсякденному житті, так і в інформаційному просторі. На практиці статистика інша: не більше 11% наших співгромадян можуть це зробити. Саме з розуміння та визнання проблеми починається формування інформаційної гігієни. Адже без бажання нічого не навчиш.

Прикро, але ми погано вміємо фільтрувати інформацію, що надходить ззовні. Цей факт психіки людини створює чудову основу, щоб змінити мислення й поведінку українців у необхідному ворогу напрямку. І на це не потрібні великі бюджети чи унікальні інструменти. Іноді те, що найабсурдніше та найпростіше, спрацьовує ефективніше та швидше.

Вихід один: не вестись на маніпуляції, не довіряти джерелам, які лише маскуються під медіа, насправді ж жодної гадки не мають про стандарти роботи професійних журналістів. Переважна більшість онлайн каналів працюють за правилом «ОБС» (одна баба сказала). Уникайте такої інформації.

Правило друге:

будь-яка інформація має загрозу

Перевіряти потрібно все. Нас оточує багато різної інформації: і шкідливої, і, на перший погляд, – ні. Все, що ми бачимо в стрічці новин, це і правда, і брехня водночас, бо для когось це може бути пропагандою, а для декого – контрпропагандою. У кожного типу інформації свої задачі та своя дія.

Візьмемо для прикладу те, що вже стало звичним. Під час повітряної тривоги в телеграм-канал вкидають інформацію про прильоти. Відразу тисячі репостів. Вже після відбою представники влади спро-

стують або підтверджують інформацію. Однак медійна задача хайповика вже виконана: вподобайки, поширення, коментарі є. Однак чи потрібна була нам та інформація про прильоти саме під час тривоги, коли ми перебуваємо в сховищі, – питання. Пам'ятайте: безупинне отримання інформаційних повідомлень у режимі реального часу не завжди є корисним. Найчастіше воно підігріває лише паніку.

Правило третє:

сварки між українцями з будь-якого приводу – це пряма допомога ворогу

Сварки добре допомагають ворогові, адже прямо вказують на больові точки суспільства. Через деякий час саме ці чвари будуть лежати в основі нових фейків та ворожих спецоперацій. А спростувати їх буде складніше, бо докази прояву таких думок й настроїв вже є.

В умовах гібридної війни особливо важливо спочатку аналізувати інформацію, а потім на неї реагувати. Один з перших кроків до цього – ставити собі запитання: чому я це бачу? Хто це транслює? Якої мети хоче досягти? Коли ми це розуміємо, можемо коригувати своє ставлення до інформації та свою поведінку.

Правило четверте:

білий список інформаційних джерел

Ніщо так не мінімізує вплив інформаційних вірусів на нас, як правильно сформований та регулярний у використанні інформаційний трафарет.

А зараз проведемо нехитрий експеримент: візьміть свій гаджет та проаналізуйте список телеграм-каналів в ньому. Переконаний, що серед топ-3 в той чи інший час ви знайшли б у тел. канали з дуже сумнівним походженням та репутацією на кшталт «Свої-...», «...-on-line», «...-офіційно!», «... вештає», «... жєсть», «Сенсація...», «Шок...» тощо. Тільки-но в цих «офіційних джерелах» чомусь кожне друге повідомлення мовою ворога, а джерело походження інформації найчастіше безособове. Преміальні анімовані смайли, можливість залишити коментар та свою реакцію на подію роблять такі канали незамінною частиною життя його підписників.

Бажаєте приклад? Не забарюсь. Свіжак. Кривий Ріг, канал «НKR» (122,4тис. підписників). Серія повідомлень 26.10.22 р., які посіяли ще й яку паніку в місті (текст без стилістичного редагування): 10:59 «ЦГ район, сообщают о ужасном запахе воды из крана (йод, сера, хлор). Запах остаётся на посуде и руках. Как у вас с водой?» (далі понад 500 коментарів). 11:25: «Советую перебздеть и не использовать воду в пищевых

целях. Стал получать сообщения от тех, кто употреблял воду. Жалуются на сильное жжение в горле. ЦГ-район». (далі понад 350 коментарів, текст яких з етичних міркувань наводимо не стану).

Правило п'яте:

аудит свого інформаційного поля

Видаліть не шкодуючи канали, які вами маніпулюють.

Facebook: перегляньте список ваших друзів і сторінок, на які підписані. Відпишіться від сторінок, які зламали, сміттярок і тих, що не відповідають вашим вподобанням.

YouTube: перегляньте відео, які відеохостинг рекомендує вам. Натисніть «Не цікавить» (праворуч за трьома крапками), якщо відео не відповідають вашим інтересам або мають сміттєвий характер.

Google: встановіть український інтерфейс і гугліть українською. Це мінімізує вплив російських сайтів, що можуть містити фейкову інформацію.

Viber: перегляньте чати та спільноти, до яких ви додані. Відпишіться від ресурсів-сміттярок.

Telegram: перегляньте канали, на які підписані. Відпишіться від анонімних, неофіційних каналів та ресурсів-сміттярок.

Вікіпедія: не використовуйте російську версію.

Правило шосте:

не допомагайте ворогові

Зараз росія постійно моніторить інформаційне поле, знаходить усі точки болю українців та створює на їхній основі тріщини в суспільстві. Точки болю – це дискусійні теми, які для нас зараз важливі. Наприклад, мова, музей Булгакова, внутрішньо переміщені люди.

Що з цим робити? Особливо в умовах, коли всім хочеться лайків, але не всі розуміють, що зараз великий ризик заплатити за них дорогу ціну – попрацювати на розкол країни. Тобто, підтримати чергову інформаційну операцію ворога.

Щоб цього не сталося або щоб зменшити шкоду, коли це вже сталося, варто дотримуватися простих правил.

■ Ви бачите матеріал, який вас чіпляє.

■ Ви дуже хочете його опублікувати, бо не тільки ж вас ця тема зачіпає.

■ Зупиніться, будь ласка, і подумайте: чи може це зараз зашкодити країні, посіяти паніку? Так, коментарів буде багато, але всі пересеряться. Так, репостів буде багато, але і люди злякаються.

■ Якщо відповідь на запитання «Чи зашкодить це зараз країні?» – «Так», будь ласка, не публікуйте.

■ Якщо ви погано подумали й таки опублікували шкідливу інформацію,

що побачили й почули, особливо ті події, які викликають потужні емоції як у вас, так і в суспільстві. Надмірна емоційність шкодить мисленню.

Правило восьме:

не звертайтеся за актуальною інформацією до російських джерел

Російські медіа прямо чи опосередковано підігрують російській пропаганді. Якщо ви хочете дізнатися «що там на росій», то краще прочитати іноземні медіа чи українські з «білого списку». Вони пишуть про це, очистивши інформацію від маніпуляцій ворога.

Намагаючись встигнути всюди та отримуючи інформацію як з телеграм-каналів, так і з аналітичних ЗМІ, ви швидко помітите, що вам бракує часу. І тоді слід буде зробити правильний вибір: відписатися від зайвого та шкідливого і залишити більше часу на потрібне і корисне.

Ви нічого не втратите, якщо відмовитися від споживання сумнівної якості інформації з інтернет-помийок, якими є чимало новинарних телеграм-каналів. Ви не пропустите жодної важливої новини чи корисного повідомлення. Натомість у вас з'явиться суттєво більше часу, щоб читати матеріали справді професійних якісних ЗМІ.

Інформаційна гігієна – це постійний процес, перш за все – це робота над собою. Навіть знаходячись в чистих умовах, ми приймаємо душ, доглядаємо за своїм тілом. Так потрібно робити й з інформаційним полем. Слідкувати переліченим 8 крокам непросто, але дуже необхідно.

Тож:

1. відпишіться від усіх анонімних телеграм каналів;

2. утримайтеся від хейту та срачів між своїми в інфопросторі;

3. мінімізуйте прояви паніки в соціальних мережах;

4. бажаєте почути реальних військових експертів – підпишіться на них та відпишіться від жданових-арестовичів;

5. вірте в ЗСУ;

6. щодня донатйте на ЗСУ, 10-100-1000 грн – хто скільки може. Це не тільки ваша допомога, а й точка опори щодня.

Дотримання базових правил інформаційної гігієни – це наш спільний, цінний вклад у Перемогу.

Микола КРАСУЛЯ,
практичний психолог-методист,
координатор проєкту REAct
в Криворізькому регіоні

ЯК ВИКРИВЛЯЄТЬСЯ НОРМАЛЬНІСТЬ

Людство пройшло величезний шлях у своєму розвитку. Знадобилося багато століть, щоб ми стали куди гуманнішими. Ми, нарешті, почали цінувати життя людей, піклуватися про добробут, здоров'я та щастя кожного з нас.

І здавалося, що війна стала для нас вкрай неприродним та неприйнятним станом. Але, на жаль, з цією точкою зору згодні не всі...

Насправді психологічно людині важко вбивати інших людей. Проте методики «спрощення» цієї дії є. І, як правило, їх використовує державна пропаганда. Сукупність таких інструментів називається дегуманізацією, розлюдненням.

Отже, як держава вирішує завдання переконання людей вбивати інших людей? На жаль, досить просто. Якщо громадяни не можуть вбивати людей, треба пояснити, що їхній ворог – хтось чи що завгодно, але зовсім не людина. Ворога треба розлюднити – позбавити його всіх ознак людини. *«Наш противник взагалі на нас не схожий», «він інший фізіологічно», «він не мислить так, як ми», «він дурніший, він менш розвинений», «він взагалі позбавлений будь-яких якостей, які можуть викликати співчуття».*

І процес розлюднення (дегуманізації) може проводитися різними способами, зокрема й усіма одночасно.

Лише тварина

Перший спосіб позбавити ворога людського вигляду – анімалізація противника. Ворог – це буквально істота іншого виду, він позбавлений свідомості, почуттів, історії. Він безглуздий і не розвинений. Уряд малює образ абстрактного ворога, якоїсь нечисті. І крайня стадія цього процесу – ототожнення противника з твариною чи взагалі з неживим об'єктом. Адже простіше вбивати не собі подібних, а якихось паразитів та шкідників.

І найвідоміший для нас приклад дегуманізації пов'язаний із Другою Світовою Війною. Нацистська Німеччина буквально ввела термін «Untermensch», тобто «недолудина» для всіх, кого вона вважала людьми другого сорту – євреїв, ромів, слов'ян, напівкровок. Потім євреїв взагалі стали порівнювати із щурами.

У Радянському Союзі теж розгорнулася пропаганда – тільки антинацистська – і німців часто зображали як змії.

У США під час війни була анти-японська компанія, під час якої японців порівнювали з тваринами. І такі порівняння та, відповідно, погане ставлення поширювалися на японців всередині США, які були непричетні до війни, – зокрема,

навіть на громадян просто японського походження. Їх навіть звезли до спеціальних таборів наступного дня після атомного бомбардування Нагасакі. Президент США Гаррі Труман взагалі прямо сказав:

«Коли доводиться мати справу з твариною, доводиться поводитися з нею, як із твариною».

Інший відомий приклад – це геноцид у Руанді. Там народ Тутсі на державному рівні називали тарганами та закликали їх знищити. Така пропаганда провела до жахливого за масштабами та жорстокості геноциду Тутсі.

Звісно, з такими асоціаціями та такою пропагандою у солдата на полі бою не тремтить рука. Бо якщо танкіст через оглядовий отвір бачитиме замість людини істоту типу щура, змії, таргана – щось мерзенне і жахливе, якогось звіра, – він легко виконає наказ знищити ціль.

І таке ставлення переймають ще й люди, які знаходяться глибоко в тилу, які спостерігають за війною. Адже їм теж так простіше уживатися з усім військовим жахом та підтримувати свою армію. Адже армія вбиває не інших людей, а якихось істот, які ближчі до тварин, ніж до людей.

Взагалі прийнято вважати, що такий прийом зазвичай використовують по відношенню до меншої пригніченої групи. Але бувають і випадки, коли цей процес є симетричним. Тобто, коли менша чи слабкіша група теж розлюднює свого сильнішого супротивника.

В контексті конфлікту Ізраїлю та Палестини, у 2014 році було проведено дослідження. 500 чоловік з кожної групи попросили розташувати супротивників за шкалою розвиненості, від людиноподібних мавп до освіченої людини. І тоді дослідження показали, що палестинці вважають ізраїльтян менш розвиненими, менш людяними. Теж саме, що і самі ізраїльтяни думають про палестинців.

І такий вид дегуманізації потребує постійного підживлення. Це можуть бути зображення, обзивання, псевдонаукові трактати. Тобто працює цей процес не лише під час війни, коли треба когось перемогти, захопити, поневолити. Наприклад, у США довгий час темношкірих рабів зображували мавпами. Робилося це, щоб не виникало питань, а чому білі володіють темношкірими. Адже ніхто не питає, чому фермер володіє коровою.

Під гарячу руку

Таке розлюднення, коли ворога буквально уявляють, як тварину – це крайня форма дегуманізації. Але вона може виявлятися і в інших формах, наприклад, в зневажливих прізвиськах

(за якими теж стоїть знецінення цілого суспільства), приписування суспільству людей нікчемних якостей. Таке явище дозволяє виправдовувати насильство до розлюдненого ворога, адже якщо він не людина, то й прав людини він не має. Тому приниження, знущання і навіть тортури стають ніби нормальними.

Є у цього й довгострокові наслідки. Наприклад, ставлення до японців усередині країни у США після Другої Світової ще тривалий час залишалося негативним. Відразу після закінчення війни було вбито п'ятнадцять людей, п'ятдесятьом спалили домівки. І це лише у Каліфорнії.

Побутовий расизм і дискримінація людей, які не причетні до війни, зберігались аж до пізніх 60-х. Тобто ще цілих двадцять п'ять років після війни.

Просто цифри

Другий вид дегуманізації – це коли людину знову ж таки перестають сприймати людиною. Тут вона стає неживим об'єктом, вона стає рядком у плані наступу, цифрою у щоденному зведенні. Адже на війні щодня гинуть люди, щодня вони зазнають поранень. І, безумовно, інформацію про це треба якось доносити. Але часом жах війни досягає таких масштабів, що про кожну жертву не сказати. Тоді ось з'являються формулювання, на кшталт *«від обстрілів загинуло 15 людей» чи ще гірше – «втрати живої сили ворога оцінюються дві сотні на день».* У цьому прикладі спеціально слово «людина» опущене, – є лише «жива сила».

Багато в чому це відбувається через те, що людям просто складно пропускати через себе смерть кожної з цих жертв. Людині значно простіше почути цифру, ніж дізнатися ім'я, історію загиблого. Це просто легше емоційно.

Це просто психологія і тут важливо розуміти, що не всі відвертаються від війни. Хтось просто вирішує реагувати інакше – збирає одяг для біженців, жертвує різним організаціям, якимсь допомагає. Те, що людина стала захищати себе від постійної згадки про смерті, не робить її поганою або бездушною.

Що далі, то краще

До речі, тому й у сучасних війнах намагаються максимально дистанціювати військового від контакту з людьми, від вбивства голими руками чи холодною зброєю. Світ перейшов до гармат і снайперських гвинтівок, від них – до дронів та ракет. Адже чим далі ти від людини, тим менше ти їй співпереживаєш. Взагалі, забуваєш про те, що там справжні люди, а отже, й легше стає їх вбивати.

Нині світ вступає у нову епоху, де війна може вестись віддалено, без будь-якої взаємодії з ворогом. Ворог – це просто цифра у сучасних війнах. Керівництво робить все можливе, щоб не дати своїм солдатам співчувати противнику, щоб відключити той самий механізм, який не дає людині вбивати собі подібних. Результатом такого перетворення людей на безособові цифри стає байдужість до смерті. І коли під час війни людина звикла до щоденних зведень, сотень і тисяч загиблих, то вона вже не переживатиме через якісь 16 тисяч смертей у ДТП. Це просто стане трохи іншим зведенням, ще однією цифрою в сюжеті новин. А взагалі-то за кожною цифрою, за кожною цією одиницею стоїть життя людини.

Втрачені покоління

І одним із результатів такого ставлення до людського життя, по суті, приниження його цінності стає зростання насильства. І це продовжується не лише під час війни, а й навіть після неї. Здавалося б, мирний договір підписано, кошмарну ідеологію винищили, а насильство лише зростає. Відбувається це тому, що війна викривляє поняття нормальності. Людину вчать виправдовувати смерті інших, вчать тому, що вони перестають бути чимось значимим.

Підсумок – суспільство після війни стає злішим, агресивнішим, у ньому підвищується рівень насильницьких злочинів. Під час війни людина засвоює урок: насильство – це взагалі ефективний метод вирішення проблем. Така собі форма комунікації. Застосувавши насильство, можна досягти якихось цілей. Але потім, коли війна закінчується, людина приносить це в звичайне мирне життя.

І таке відбувалося, наприклад, у тій же Європі, після Першої Світової Війни. Тоді зростання насильства відзначалося не лише на побутовому рівні, а й у політиці. Зміцнювалися режими, які спиралися на насильство – фашизм, нацизм, сталінізм. Для політиків стало нормою використати кулак замість мови. Це пізніше назвуть бруталізацією.

І найжахливіше, що такому впливу війни найбільше піддаються діти. Психологи пишуть, що якщо дитина росла під час війни, вона швидше звикне до насильства, ніж доросла людина. І це не дивно, адже саме у дитячому віці закладаються всі цінності.

Війна знищує найголовнішу цінність людського суспільства – цінність людського життя. І це – той самий факт, про який не можна забувати. Ніколи.

Юлія ПОГОРЕЛОВА

Поговоримо трохи про шкоду позитивного мислення. Шкоду, на секундочку, доведену науково.

Здавалося б, як позитивне мислення може зашкодити?

Тут треба розуміти одну річ: мислення – це пізнавальний процес. Воно не може бути позитивним чи негативним. Ми самі забарвлюємо факти емоціями, але сам факт від цього не змінюється.

Відомий приклад ще зі шкільної лави – склянка з водою. Можна сказати, що склянка наполовину повна – вода є, значить все чудово. А можна вдаритися в песимізм і говорити, що склянка наполовину порожня, води стало менше, ми всі помремо тощо. Подібний песимізм ще називають генералізованим, – коли людина чекає лише поганого результату. Це те саме, що й надмірний оптимізм, тільки зі знаком мінус. Обидві ці крайнощі заважають нам сприймати об'єктивний факт – обсяг рідини у склянці становить 50% від обсягу склянки. Питання тут у тому, що нам із цим фактом далі робити.

Чи це сила?

Першим, хто почав говорити про шкоду негативних думок, був Норман Піл, автор книги «Сила позитивного мислення» виданої аж у 1952 році. Саме від неї пішла мода на афірмацію, подяку життю тощо, які змушують людину малювати в голові нереалістичний образ себе та власного життя. Вважалося, що подібне мислення надає впевненості у собі та допомагає почати діяти.

Однак, це не зовсім так. Психолог Габріель Еттінген засумнівалась у реальній користі позитивного мислення та провела власні дослідження. Вона опитала студентів, закоханих у когось далеко від них, запитувала, чи готові вони зустрічатися з цією людиною і просила подумати, як саме розвиватимуться їхні стосунки надалі. А через п'ять місяців з'ясувалося, чим більше студенти фантазували про щасливе майбутнє, тим меншою була ймовірність, що вони вдадуться до якихось дій, щоб до цього майбутнього прийти. Це дослідження потім повторили у кількох країнах і скрізь виявили зв'язок між позитивним мисленням та низькою продуктивністю.

Чому взагалі так відбувається? Чому люди, які думають про щось позитивне, менше роблять якихось продуктивних дій? Тому що позитивні думки на порожньому місці та безплідні мрії – це все уникнення контакту з реальністю, яка змушує нас надто багато переживати. Прямо зараз від такої реальності хочеться нам захиститися. І насамперед, тому що нові обставини вимагають нового підходу та нового способу мислення. Це важко робити, цього не хочеться, нам хотілося б залишити все, як є як було, бажано ще до війни.

Будь-які зміни в навколишньому світі вимагають прийняття рішення, що потребує утворення нових нейронних зв'язків. А на це йде величезна кількість енергії. Тому людському мозку просто вигідно відмахуватися від будь-якої нової інформації, щоб уникнути цього процесу, – особливо такого, який може суттєво змінити стару картину світу. І в цьому випадку зовсім не важливо чи впадаєте ви в песимізм або кажете, що все буде добре. По суті, і оптимізм, і песимізм у своїх крайніх проявах – це спосіб заощадити енергію та уникнути зіткнення з реальністю.

СПОДІВАЙСЯ НА КРАЩЕ, ГОТУЙСЯ...

Парадокс без парадокса

Адміралу ВПС США Джиму Стокдейлу довелося особисто мати справу з шкодою, яка несе оптимізм. Він провів 8 років у таборі для військовополонених у В'єтнамі, намагаючись наскільки можна підтримувати своїх товаришів. І ось одного разу він сказав, що табір – не місце для оптимістів. Наприклад, для тих, хто говорив «*ми вийдемо звідси до Різдва*». Різдво приходило й минало. Тоді вони говорили «*ми вийдемо звідси до Великодня*». І Великдень приходив і минав. Потім День Подяки і знову Різдво. Вони вмирили, не витримували. За його словами, вмирили люди, які малювали собі картини щасливого найближчого майбутнього.

Але коли його спитали, як йому вдалося вижити, він відповів: «*Я ніколи не втрачав віри. Я ніколи не сумнівався не тільки в тому, що вийду звідси, а й залишусь переможцем*». Начебто теж позитивне мислення, але не зовсім. Стокдейл говорив, що важливими є лише дві речі:

Перше – необхідно дивитися в обличчя фактам і не плекати райдужних ілюзій, що все, що відбувається зараз, минеться само собою – не минеться. Стокдейл розумів, що пройдуть довгі роки, перш ніж він вийде з полону і що він не може передбачити, коли саме це станеться. Тому при створенні картини майбутнього він відштовхувався від фактів, а факт був один – він у полоні та попереду місяці і навіть роки тортур та поневірянь. Замість того, щоб малювати в голові картини чудового порятунку, він приготувався до того, щоб пережити похмуру майбутнє, яке чекає на нього.

Друга річ – віра у краще. Це не позитивне мислення з уникненням реальності. Це віра в те, що одного разу твої зусилля приведуть тебе до кращого життя. Воно станеться не сьогодні і не завтра, можливо, що й не через 10 років, але колись точно станеться. Однак треба зробити все, що від тебе залежить, для того, щоб це майбутнє настало.

Замість фантазії про наповнену склянку краще придумати план дій на випадок, якщо склянка розіб'ється вщент об бетонну підлогу – чим будемо прибирати і де візьмемо воду.

Здорове ставлення до світу

Люди зі здоровим песимізмом зазнають меншого розчарування від того, що події йдуть не за планом. Під час спалахів інфекцій, наприклад, такі люди мають менше проблем із здоров'ям. Вони не сподіваються, що хвороба обійде їх стороною, а методично використовують усі заходи профілактики.

Але як розвинути у собі захисний песимізм? Тут все просто – «сподівайся на краще, готуйся до гіршого». Подивіться на факти, як це робив Стокдейл, і подумайте, що поганого може статися з вами. Зрозумійте, що з цього поганого найгірше. Виходячи із відповідей, підготуйте варіанти своїх дій. І все.

Але варто сказати, що не будь-який оптимізм шкідливий. У прикладі зі Стокдейлом, приміром, йшлося про віру у краще майбутнє. Віру, яка живе всупереч фактам, але водночас не заперечує цих фактів.

Ось ще приклад. Незважаючи на тяжке становище у роки Другої Світової Війни, прем'єр-міністр Великої Британії Вінстон Черчілль продовжував вірити у перемогу своєї країни. При цьому він не боявся дивитися в обличчя фактам і навіть створив спеціальний відділ, який постійно постачав його свіжою та об'єктивною інформацією. На чолі відділу, до речі, стояв вчений, а не військовий. Тобто співробітники не мали причин приховувати чи якось ретушувати отримані з фронту факти. Черчілль повинен був передбачити будь-які, навіть найгірші сценарії, але в той же час він не збирався здаватися.

Важливо пам'ятати, що захисний песимізм не заперечує тривогу. Навпаки, він допомагає її прийняти, а потім вирішити свої проблеми. Зрозуміло, все добре в міру. Нормально, якщо ви втомлюєтеся від потоку негативної інформації та вирішуєте від неї відпочити. Ненормально, якщо ви повністю від неї абстрагуєтеся. Бути в контакті з реальністю зараз важливо як ніколи.

Без здорового мислення ми ризикуємо не впоратися з тими викликами, які нам підкидає війна і тими викликами, які ще не раз нам підкине життя.

Олексій ІВАНЧЕНКО

ШЛЯХ ДО ДОМУ

Видання підготовлене до друку
Одеським благодійним фондом
«ШЛЯХ ДО ДОМУ» в рамках проєкту
«Шлях до здоров'я громади»
(м. Одеса та Одеська область).

Альянс
громадського здоров'я

Видано за фінансової підтримки
МБФ «Альянс громадського здоров'я»
в рамках реалізації програми
«Прискорення прогресу
у зменшенні тягара
туберкульозу та ВІЛ-інфекції
в Україні», яка реалізується
за підтримки Глобального фонду.

Викладені в даній публікації
думки й точки зору є думками
й точками зору організації, яка видає
дану продукцію, і не можуть
розглядатися як думки або точки зору
МБФ «Альянс громадського здоров'я»
і Глобального фонду.

**Газета видається
і розповсюджується
Одеським благодійним фондом
«ШЛЯХ ДО ДОМУ»**

Адреса редакції і видавця:

вул. Софіївська, 10, Одеса, 65082,
тел./факс: (048) 777-20-76,
e-mail: neuletai.office@gmail.com,
http://www.wayhome.org.ua

Редактор: Олег Ваннік.

Макет: Оксана Андрєєва.

© «Не улетай!», 2022

При передруку посилання на газету
«Не улетай!» обов'язкове.
Рукописи не повертаються
і не рецензуються.
Листи та звернення читачів
можуть бути опубліковані.
Думка редакції може не збігатися
з думкою авторів.

Свідцтво

Серія ОД №556 від 18.02.1999 р.

Друк

ФОП Харченко
№ замовлення 10/5
1,5 друкованих аркушів

Наклад 3000 примірників
Розповсюджується безкоштовно

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ТЕЛЕФОН ДОВІРИ З ПИТАНЬ ВІЛ/СНІД 0800 500 451

НАЦІОНАЛЬНА ГАРЯЧА ЛІНІЯ З ПИТАНЬ НАРКОЗАЛЕЖНОСТІ ТА ЗПТ 0800 507 727

НАЦІОНАЛЬНА ГАРЯЧА ЛІНІЯ З ПИТАНЬ РЕАБІЛІТАЦІЇ НАРКО І АЛКОЗАЛЕЖНИХ 0800 507 703